SÁRKÖZ-DUNAVÖLGYE-SIÓMENTE

HACS

LEADER HELYI FEJLESZTÉSI STRATÉGIA

2014-2020

Sárköz-Dunavölgye-Siómente Egyesület

Magyarország Kormánya
Európai Unió
Európai Strukturális és Beruházási Alapok
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE
ÚJ MAGYARORSZÁG VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM 2007–2013
Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap
a vidéki területekbe beruházó Európa

Tartalom

Vezetői összefoglaló 3

1. A Helyi Fejlesztési Stratégia hozzájárulása az EU2020 és a Vidékfejlesztési Program céljaihoz 4

2. A stratégia elkészítésének módja, az érintettek bevonásának folyamata 5

3. A Helyi Fejlesztési Stratégia által lefedett terület és lakosság meghatározása 11

4. Az akcióterület fejlesztési szükségleteinek és lehetőségeinek elemzése 14

4.1 Helyzetfeltárás 14

4.2 A 2007-2013-as HVS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések 19

4.3 A HFS-t érintő tervezési előzmények, programok, szolgáltatások 21

4.4 SWOT 25

4.5 Fejlesztési szükségletek azonosítása 27

5. Horizontális célok 29

5.1 Esélyegyenlőség 29

5.2 Környezeti fenntarthatóság 29

6. A HFS integrált és innovatív elemeinek bemutatása 30

7. A stratégia beavatkozási logikája 31

7.1 A stratégia jövőképe 31

7.2 A stratégia célhierarchiája 31

8. Cselekvési terv 33

8.1 Az intézkedések leírása 33

8.2 Együttműködések 46

8.3 A stratégia megvalósításának szervezeti és eljárási keretei 47

8.4. Kommunikációs terv 55

8.5. Monitoring és értékelési terv 56

9. Indikatív pénzügyi terv 57

Kiegészítő információk 59

Mellékletek 59

1. sz. melléklet SDSE térképe 59

2. sz. melléklet 2007-2013. III. tengelyes pályázatok összesítése 60

3. sz. melléklet 2007-2013. IV. tengelyes pályázatok összesítése 62

Vezetői összefoglaló

A Sárköz-Dunavölgye-Siómente Egyesület a Helyi Fejlesztési Stratégia megalkotásakor az 2007-2013-as ciklus tapasztalataiból, eredményeiből, a helyzetelemzésből valamint a tájékoztató fórumokon elhangzott javaslatok, információk, beérkezett projektötletek anyagaiból táplálkozott.

A térség 24 települése a megyeszékhely körül helyezkedik el, ami befolyásolja a foglalkoztatotti helyzetet, a közlekedési infrastruktúrát, a gazdasági és jövedelmi viszonyokat. A térség mezőgazdasági tevékenysége fejlett, jelentős a gazdálkodók aránya. A térséget átíveli a szőlőterületekben gazdag Szekszárd-Tolnai Borvidék, turisztikai potenciájában kiemelendő a Gemenci-erdő, a folyó-és állóvizek adottságai (Duna, holtágak, Sió-csatorna, Szálkai-tó), a hagyományőrzésben kiemelkedő a világörökségét részét képező Sárköz. Az ipari tevékenység a megyeszékhelyen összpontosul, a HACS településein jellemzően kisebb vállalkozások végzik tevékenységüket a kereskedelmi, szolgáltató-és építőiparban. A civil élet szerteágazó és aktív.

A vázolt adottságokat tekintve kézenfekvő, hogy a meglévő épített örökséget, természeti látnivalókat, helyi termelőket és turisztikai szolgáltatókat – szálláshelyek, lovardák, pincészetek, horgászati bázisokat, térségi nagyrendezvényeket stb- a minőségi tevékenységre ösztönözve felfűzze a HACS egy egységes arculatú térségi hálózatba. A hálózat kialakítása az elmúlt ciklusban megkezdődött, Borok-Vizek-Kúriák Zöldút néven egyfajta vidékfejlesztési modellként kívánjuk fejleszteni a továbbiakban is. A hálózatra meglévő kínálati elemek ugyanúgy felfűzhetők, mint létrejövő új szolgáltatások a komplexitás jegyében.

A turisztikai típusú fejlesztések támogatásán túl cél a kistelepülési vállalkozások tevékenységéhez kapcsolódó fejlesztések támogatása, a közösségi életet formáló civil szervezetek tevékenységeinek és programjainak támogatása, a térségi szereplők ösztönzése együttműködési formák kialakítására, valamint a térségre jellemző elfeledett népi mesterségek oktatásának támogatása. Az iskolarendszeren kívüli oktatás felnőttek részére lehetőséget teremt önfenntartó tevékenység végzésére, hátrányos helyzetű csoportok visszavezetésére a munka világába. Nemcsak felnőttek részére fontos az oktatás, képzés, hanem gyermekek, ifjúsági korosztály részére készség-és képességfejlesztő foglalkozások, táborok megszervezésére is lehetőség nyílik.

Tervezett intézkedések:

I. Vonzerők és látványosságok fejlesztése a felfedezhető térségért

- I.1. A vidéki turizmus erősödését szolgáló minőségi szálláshelyek és kapcsolódó szolgáltatások kialakítása és fejlesztése
- I.2. Borok-Vizek Kúriák Zöldút kínálati elemeit bővítő, az együttműködést segítő szolgáltatások fejlesztése
- I.3. A térséget bemutató - kulturális, természeti értékeit népszerűsítő, helyi termékekre vagy hagyományokra épülő- rendezvények

II. Helyi gazdasági erőforrások hatékonyságának növelése

- II.1. A térségben működő vállalkozások fejlesztéseinek támogatása, új vállalkozások létrehozásának támogatása

III. Térségi és települési együttműködési háló fejlesztése

- III.1. A térségi- és helyi identitástudatot erősítő, közösségfejlesztő, együttműködési programok szervezése

IV. Települési közösségi életterek kialakítása, esélyegyenlőség kiterjesztése oktatási, szociális, kulturális közösségi szolgáltatások helyben való hozzáférésével

- IV.1. Közösségfejlesztő civil szervezetek működési hátterének fejlesztése
- IV.2. Ismeretterjesztő programok, táborok, iskolarendszeren kívüli oktatás

A helyi fejlesztési stratégia megvalósításában a munkaszervezet vesz részt, 4 fő alkalmazott foglalkoztatásával. Az alkalmazottak az elmúlt ciklus munkájában is részt vettek, így tapasztalatuk, rálátásuk van a folyamatokra. A 9 tagú elnökség társadalmi megbízatásban felügyeli a munkát.
A napi feladatellátást a kellő infrastruktúrával felszerelt munkaszervezeti iroda segíti, amely minden irányból megközelíthető helyen fekszik a megyeszékhelyen, humán-és eszközkapacitása a feladatellátást biztosítja.

1. A Helyi Fejlesztési Stratégia hozzájárulása az EU2020 és a Vidékfejlesztési Program céljaihoz

A Helyi Fejlesztési Stratéga legjelentősebb forrása az EMVA, ezért a HFS céljai, intézkedései és a projektek fejlesztését és kiválasztását meghatározó folyamatok olyan módon lettek meghatározva, hogy a stratégia megvalósítása hozzájárul a Vidékfejlesztési Program LEADER intézkedésében megfogalmazott alábbi célokhoz:

1. a vidéki térségekben a gazdasági aktivitás mikro-szintjének fenntartása (helyi termékek és szolgáltatások),

2. a vidéki térségekben a lakosság humán közszolgáltatásokhoz való hozzájutásának, illetve azok elérésének előmozdítása,

3. a vidéki térség, mint vállalkozási tér, lakóhely és turisztikai vonzóképességének erősítése,

4. a helyi közösségek tagjai egyéni aktivitásának, felelősségvállalásának és együttműködési készségeinek erősítése.

A HFS azon fejlesztései, amelyek megvalósítása az EMVA-n kívüli egyéb forrásból tervezett, az adott forrás keretét adó Operatív Program (vagy egyéb forrásgazda) céljainak teljesülését szolgálja és illeszkedik a finanszírozás forrásaként megjelölt beavatkozási terület részletes feltételrendszeréhez.

A Helyi Fejlesztési Stratéga elsősorban az alábbi, a KSK rendelet által meghatározott tematikus célokkal van összhangban (2. számú melléklet alapján):

- A kis- és közepes vállalkozások versenyképességének fokozása

- Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának növelése

- A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése

- Beruházás az oktatásba, a készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba

A Helyi Fejlesztési Stratéga elsősorban az alábbi, Partnerségi Megállapodás prioritásokat veszi figyelembe (3. számú melléklet alapján):

- A gazdasági szereplők versenyképességének javítása és nemzetközi szerepvállalásuk fokozása;

- A foglalkoztatás növelése (a gazdaságfejlesztési, a foglalkoztatási, oktatási, társadalmi felzárkózási szakpolitikák által, tekintettel a területi különbségekre);

- Az energia- és erőforrás-hatékonyság növelése;

- A gazdasági növekedést segítő helyi és térségi fejlesztések megvalósítása.

A HFS figyelembe veszi a Vidékfejlesztési Programban és az Útmutató 4. mellékletében (1305/2013/EU rendelet) javasolt fejlesztési fókuszterületeket, ezeken belül is különös hangsúlyt fektet a 6A, 6B és 6C fókuszterületeknek való megfelelésre.

Fenti célok figyelembevételével a helyi térségi adottságokra, kapacitásokra, tudásra és hagyományokra épülő stratégia megvalósítása biztosítja a folytonosságot a már megkezdett munka alapján létrejött hálózati együttműködések kiaknázására.
A HFS céljai és intézkedései igazodnak a vidéki térség turisztikai adottságainak kiaknázásához, a turisztikai kínálatot kiszolgáló vállalkozói környezet fejlesztéséhez, a különböző szférák együttműködési projektjeinek aktív megvalósításához, a helyi civil közösségek működtetéséhez, valamint az élethosszigtartó tanulás jegyében a készség-és képességfejlesztés, oktatás programjaihoz.

2. A stratégia elkészítésének módja, az érintettek bevonásának folyamata

A helyi tervezési folyamatban igyekeztünk biztosítani a széles nyilvánosság információhoz való hozzájutását a kommunikációban, a tervezésben pedig a nyitottság, befogadó hozzáállás és az ágazatköziség elvének érvényesülését.

Ennek megfelelően a 2015. őszén megkezdett tervezési folyamat elején első lépésként elnökségi ülésen határozzuk meg a főbb lépéseket, szakaszokat, tervezési fázisokat. A tervezési munkacsoportot két fix főben határoztuk meg, akik személyesen végigviszik a folyamatot az elnök és a munkaszervezet vezető személyében, ezen felül adott témák szerint a témákhoz leginkább kompetens személyek bevonása, illetve az adott téma területén működő vállalkozás, civil szervezet képviselője bármikor csatlakozhatott a folyamathoz. A nyitottságot jelképezi, hogy bizonyos

esetekben adott téma képviselői kérték az egyeztetést az egyesület által javasolt menetrendet túlmenően.

Térségünk 24 települését 3 nagyobb, de kezelhető résztvevői számú csoportra osztva 3 térségi fórumon tájékoztattuk a megjelenteket minden alapvető információról, ami a Vidékfejlesztési Programot, ezen belül a Leader programot és a HACS tervezési munkáját érinti. A tájékoztatás és az információnyújtás mellett az indító fórumok célja a közös gondolkodás és a párbeszéd megnyitása volt a tervezést koordináló munkaszervezet és a közösség között. Minden fórumon kihangsúlyozásra került a tervezés nyitottsága, az egyesület elérhetőségeinek kommunikálása, az információs anyagok dokumentáltsága. Legfőbb információs felület az egyesület honlapja a mai napig, bizonyos információk megosztására a közösségi oldalunk is, valamint az email-es kapcsolattartás.

A folyamat elején állítottunk össze egy projektötlet-gyűjtő adatlapot, valamint egy térségi erősségeket-lehetőségeket célzó kérdőívet, amely dokumentumot több alkalommal kiküldtünk a térség szereplői számára.

Ezen felül szerkesztettünk egy ifjúsági témájú online kitölthető dokumentumot, amelyet a térségi IKSZT szervezetek és a helyi Nemzeti Ifjúsági Tanács pontjaként működő iroda segítségével hirdettünk meg. Legnehezebben elérhető társadalmi csoportnak az ifjúsági réteg bizonyult, a közép-és szakiskolás réteg a megyeszékhelyre koncentrálódik, a felsőbb tanulmányokat folytatók az ország más részén tartózkodnak, és a helyzetfeltárás során bebizonyosodott, hogy jelentős részük nem tér vissza a vidéki térségbe. Személyes távolmaradásuk mellett az érdektelenség is megjelent. Elmondható, hogy a helyi hagyományőrző csoportokban jelenleg is aktív ifjúsági korosztály az egyetlen, amely a közösséghez való tartozást és tervezést fontosnak tartja.

A három nagyobb térségi fórumon felül további kisebb fórumokat tartottunk kifejezetten speciális témákban, az adott településre/településcsoportra leginkább jellemző vonatkozásban (például zöldút, ökoturizmus, együttműködési modellek kidolgozása a különböző szektorok között). Ezen fórumokon jellemzően mindhárom szektor képviselte magát és érdekeit, így több szempontból vizsgálhatóak voltak a kérdéscsoportok.

A stratégia céljainak megalkotásához alapvetően a helyzetfeltárásból és az elmúlt ciklus tapasztalatiból indultunk ki, ismerve a fejlesztendő területeket és a térség adottságait, kapacitásait, ezeket kiegészítve a beérkező projektötletekkel. A projektötletek jórészt az általunk is követni kívánt mezsgyén fogalmazódtak meg. Ezeken felül születtek a fórumokon olyan újszerű javaslatok, amelyek beemelésre kerültek az intézkedések körébe.

A három nagyobb térségi indító fórumunk egyikén, Alsónyéken a résztvevő településvezetők, Alsónyék és Bátaszék polgármestere, valamint a jelenlévő borász-szállásadó vállalkozó egyöntetű javaslata alapján olyan térségi együttműködési projekt támogatása kívánatos, amely a helyi borvidéki kapacitásokra alapul, a már meglévő kisebb pincészeteket és szállásadókat, egyéb turisztikai szolgáltatókat köti össze, hasonlatosan egy Nyitott pincék rendezvénysorozathoz. Ebben a konstrukcióban nem elsősorban az a cél, hogy kapacitásokat építsünk, hanem meglévőket kössük össze programsorozattá. A jelenlévők egyetértésével megfogalmazásra került, hogy amely szereplők részt kívánnak venni az együttműködésben, térképezzék fel adottságaikat és hiányosságaikat, próbálják a VP más forrásaiból megpályázni vagy önerőből megoldani a hiányosságok

megszüntetéséhez vezető beruházásokat, pl Alsónyék,mint önkormányzat az infrastruktúrát (utat) fejlesztené, a pincék vagy a feldolgozó vagy a vendégkínáló kapacitásukat, a szállásadók a marketingjüket kívánják magasabb színvonalra vinni. A felfejlesztett kínálati elemek összekapcsolása eredményezne egy együttműködési projektet, amely 2-3 települést is érintene, valamint mindhárom szektor szereplőit bevonná.
Ezen alsónyéki fórumot követően célzottan Bátaszékre hívtunk össze hasonló témában elsősorban vállalkozókat, akik csatlakozni tudnak az ötlethez.
A beérkezett javaslatokat oly mértékben helytállónak, időszerűnek és kívánatosnak ítéltük, hogy önálló intézkedésként bekerült a stratégiába az együttműködési projekt támogathatósága.

Faddi tájékoztató fórumunkon hozzászólásként, Báta községben tett célzott látogatásunkkor, valamint projektötletként is érkezett be javaslat kihalófélben lévő népi kismesterségek oktatására. A Sárköz hagyományosan kézműves mestereiről is híres, és kevesen gyakorolják már a gyöngyfűzést, hímzést, a szövést még kevesebben. Sárpilis,Decs és Báta településeken jellemzően nagy a roma lakosság aránya, viszont olyan mesterségek tudói, mint a teknővájás, kosárfonás, vályogvetés képviselői még fellelhetőek soraikban. Ezen „szakmák" oktatása egyrészt magát a tudást örökíti át, másrészt lehetőséget ad hátrányos helyzetű társadalmi rétegeknek értékteremtő tevékenységre.
Az iskolarendszeren kívüli oktatás és foglalkozások, táborok támogatása a felmerült kérések alapján szintén bekerült önálló intézkedésként a stratégiába.

Vidéki turisztikai szolgáltatások fejlesztése, Borok-Vizek-Kúriák zöldúthoz való kapcsolódás témáira több javaslat érkezett, ezeket eleve be tudtuk illeszteni az elképzelésekbe, tekintve, hogy az egyik fő irányunkat fenti fejlesztések támogatása képezi, csakúgy, mint a települési kisvállalkozók nem turisztikai és nem mezőgazdasági célú tevékenységeinek támogatása.

A közösség részvételét alátámasztó események:

<u>Az események időrendi sorrendben</u>

- HFS Leader tájékoztató fórumok és workshopok helyszínei és időpontjai:

- *I. fórum Medina, 2015.10.14. 16.30, érintett települések: Medina, Kölesd, Kistormás, Szedres, Tengelic, Harc, Zomba, Kéty, Felsőnána, Murga, Sióagárd*

  Résztvevők száma:15 fő

  *Rövid összegző:*A tervezést indító térségi fórumon bemutatásra került a VP szerkezete, főbb témái, a Leader elhelyezkedése a VP-n belül, valamint az egyes OP-khoz való kapcsolódás lehetőségei. Egyöntetűen a források csökkenése meghatározta az ülés aktivitását, a települések képviselői és nagyobb vállalkozás (lovarda) képviselője jelezte, hogy úgy érzékeli, számukra a Leader forrás nem jelent majd lehetőséget továbblépésre. Igyekeztünk felhívni a figyelmet az együttműködési projektekre, akár a VP egyéb kiírásaiban, akár a TOP és GINOP turisztikai hálózatainak lehetőségére.

- II. fórum Alsónyék, 2015.10.22. 16.30 érintett települések: Bátaszék, Báta, Alsónyék, Pörböly, Sárpilis, Decs, Őcsény, Várdomb, Alsónána, Szálka

  Résztvevők száma:9 fő

  Rövid összegző: A tervezést indító térségi fórumon bemutatásra került a VP szerkezete, főbb témái, a Leader elhelyezkedése a VP-n belül, valamint az egyes OP-khoz való kapcsolódás lehetőségei. A résztvevő településvezetők kezdeményezték egy együttműködési forma kialakítását és akár intézkedésként való megfogalmazását, tekintve, hogy a térség déli része (Szekszárdtól délre húzódó dombvidék-Alsónyéki szőlőhegy-Bátaszék) adja a Szekszárdi Borvidék termőterületének jelentős részét, viszont kevésbé ismert kisebb pincészetek működnek ezen a területen. A települések karöltve a borosgazdákkal és egyéb szolgáltatókkal (vendéglátók, helyi termelők, szállásadók) egy Nyitott pincék-típusú együttműködésben gondolkodik, amely összekapcsolja a szereplőket és azok kapacitásait. A javaslat végül önálló intézkedésként megfogalmazásra került, olyan formában, hogy a HACS térségének más települései és szereplői is alkalmazni tudják helyi sajátosságaiknak megfelelően.

- *III. fórum Fadd, 2015.10.27. 16.30 érintett települések: Fadd, Bogyiszló, Fácánkert*

  Résztvevők száma:10 fő

  Rövid összegző: A tervezést indító térségi fórumon bemutatásra került a VP szerkezete, főbb témái, a Leader elhelyezkedése a VP-n belül, valamint az egyes OP-khoz való kapcsolódás lehetőségei. A résztvevő civil szervezetek részéről felmerült hiányszakmák oktatása, feledésbe merült népi kismesterségek oktatása, akár táboroztatás formájában. Igény jelentkezett arra, hogy ne csak hátrányos helyzetű felnőttekre gondoljunk a tervezés során, hanem gyermekek iskolán kívüli képességfejlesztésére is legyen lehetőség.

  A térség a zöldút része, így annak bővítése, kínálati elemeinek összehangolása, nagyrendezvények támogatása szintén a megbeszélés részét képezte további kapcsolódási pontokkal (vállalkozásfejlesztés, VP egyéb kiírásai)

- Szociális farmok-mint vidékfejlesztési modellek – 2015. november 6. Budapest Szimbiózis Alapítvány

  Rövid összegző: A Szimbiózis Alapítvány által kidolgozott szociális farm típusú működés előnyeit, hátrányait, tapasztalatait célzott bemutatni a fórum. Az Alapítvány által „kitaposott" út és közreadott kézikönyv jelentős segítség, valamint útmutató is egyben hasonló projektek kidolgozása kapcsán. Térségünkben működik hátrányos helyzetűeket foglalkoztató alapítvány (tagjaink között tudhatjuk), hasonló projektet vagy VP-Kisgazdaságok együttműködése vagy Térségek közötti együttműködés formájában kívánjuk megvalósítani.

- Helyi Fejlesztési Stratégia konzultáció és igényfelmérés – 2015. november 25. Báta PM Hivatal

  Résztvevők száma: 4 fő

Rövid összegző: A HACS térségég legdélibb települése Báta, zsáktelepülés, ugyanakkor speciális több szempontból: Duna-parti település, a Sárközi települések része gazdag népművészeti hagyománnyal rendelkezik, ugyanakkor a lakosság jelentős része kisebbségi, illetve hátrányos helyzetű. A település évről-évre valósít meg fejlesztéseket (idősek napközi otthona, IKSZT, oktatási intézmény felújítás), emellett tervei, elképzelései olyan átfogóak és nagyívűek, hogy a HACS többi települése számára is követhető példaként szolgál. Aktív az öko-és zöldturizmus képviseletében (Zöldút-csatlakozás, vízisportok), ifjúsági szállás kialakítása terén, vallási turizmusa a helyi Szent Vér Templomra alapul, híres zarándokhely. Sárközi településként, valamint jelentős hátrányos helyzetű lakossal elfeledett népi kismesterségek oktatása is célja.

- Nemzeti Ifjúsági Tanács kerekasztal beszélgetés – 2015. november 27. Szekszárd Babits Kulturális Központ

  Rövid összegző: Megyei ifjúsági kerekasztal az ifjúság helyzetéről, motiválhatóságáról, életpálya lehetőségeiről. Az oktatás a megyeszékhelyre koncentrálódik eltekintve néhány városi gimnáziumtól (Bátaszék, HACS térségen kívül Tolna, Paks, Bonyhád), és szakképző intézményektől (mezőgazdasági szakképző, egészségügyi szakközépsikola, stb). A felsőoktatásban a PTE Illyés Gyula Főiskolai Kara van jelen a térségben, ahol vidékfejlesztő szakon is tanulnak hallgatók, de elhelyezkedésükre kevés az esély. Jellemzőek a fiatalok nagyobb városokban tanulnak tovább (Budapest, Pécs, Szeged, Gödöllő, Keszthely), és kisebb hányaduk tér vissza. A helyi ifjúsági szervezetek tapasztalata alapján szűk réteg motiválható helyi aktivitásra, esetleges ifjúsági cserék, nemzetközi cserék lebonyolításába.

- Helyi Fejlesztési Stratégia fórum meghívó – 2015. december 01. Bátaszék PM Hivatal

  Résztvevők száma: 12 fő

  Rövid összegző: A tervezést indító térségi fórumon bemutatásra került a VP szerkezete, főbb témái, a Leader elhelyezkedése a VP-n belül, valamint az egyes OP-khoz való kapcsolódás lehetőségei. A megyei NAK képviselője ismertette a várható VP-kiírásokat, főbb témákat, amely előadás a főként mezőgazdasági tevékenységet végző jelenlévőket érintette. A Leader kapcsán bemutattuk, hogyan lehet kapcsolódni a VP egyes programjaihoz, illetve hogyan lehet kiaknázni a lehetőségeket együttműködési projektekkel, hivatkozva egy korábbi fórumon elhangzott Nyitott pincék típusú projektötletre.

- Helyi Fejlesztési Stratégia fórum meghívó -2015.december 03. Tengelic IKSZT

  *Résztvevők száma:*4 fő

  Rövid összegző: Rövid összegző: A tervezést indító térségi fórumon bemutatásra került a VP szerkezete, főbb témái, a Leader elhelyezkedése a VP-n belül, valamint az egyes OP-khoz való kapcsolódás lehetőségei. A beszélgetés főbb vonulata a tengelici „Zöldút a Kúriák mentén” meglévő úthálózat és a zöldutat kiszolgáló egyéb vállalkozási formák támogatásának

lehetősége volt (pl szálláshely létrehozása, kerékpár kölcsönző, nagyobb rendezvények megszervezése), valamint a VP egyéb kiírásaihoz való kapcsolódás lehetőségei).

- Civil kerekasztal tájékoztató és konzultáció – Őcsény, 2015. december 9.

  Résztvevők száma:12 fő

  Rövid összegző: A tervezést indító térségi fórumon bemutatásra került a VP szerkezete, főbb témái, a Leader elhelyezkedése a VP-n belül, valamint az egyes OP-khoz való kapcsolódás lehetőségei. A civil kerekasztal a településen működő civilek fogja össze, így a helyi református egyház, mint aktív részese a projekteknek hívta össze az érdekelteket. Az aktuális NEA támogatási ötleteken túlmenően az őcsényi civilek a horgász-lehetőségek bővítéséről, az Őcsényi repülőnap megszervezéséről érdeklődtek, illetve az egyház képviselője felvetette az elfeledett népi kismesterségek oktatását akár szociális szövetkezet formájában is. A település a Sárköz része, gazdag népművészeti hagyománnyal, és kapcsolódó mesterségekkel.

  Témaösszegző munkacsoportok:

  - Január 14: Turisztikai adottságok kihasználása és ezek továbbfejlesztésének irányai, térségi nagyrendezvények

  Résztvevők száma:6 fő

  - Január 25: Vállalkozásfejlesztés és civil élet

  Résztvevők száma: 6 fő

  - Február 18: Együttműködési lehetőségek (TKE, NKE)

  Résztvevők száma: 6 fő

- Elnökségi ülés: 2016. január 28.

  Résztvevők száma:7 fő

  Rövid összegző: Az előkészítő munka során kialakult cél-és intézkedés rendszer megtárgyalása.

- Közgyűlés: 2016. március 24.

  Résztvevők száma:41 fő.

  Rövid összegző: HFS draft elfogadása jegyzőkönyv szerint.

Beérkezett projektötletek , személyes megkeresések témakategóriái:

A térségben projektötlet adatlapot és kérdőívet küldtünk ki, a felhívásra írásban beérkezett projekt-adatlapok száma: 32 db.
On-line kérdőívet készítettünk ifjúsági szektorba, fiatalokat céloztunk meg, azonban a kérdőív nem hozott sikert a munka megalapozásában.

- turisztikai jellegű igények: szálláshely létrehozása, szálláshely mellett működő turisztikai szolgáltatás létrehozása (bográcsozó, kóstoltató tér, falusi vendégasztal)- ezen igények a tervezett intézkedésekkel összhangban, egymáshoz igazodva bekerültek a stratégiába (1,2 intézkedés)

- lovasturisztikai fejlesztés karámmal, istállóval – nagyságánál fogva javasolt a VP –induló vállalkozások támogatása jogcím

- ifjúsági klub-közösségi tér létrehozása kistelepülésen – javasolt a VP-Településképet meghatározó épületek felújítása jogcímen pályázni

- kistelepülési vállalkozások eszközbeszerzése (nyomtató, laptop, irodaberendezés, kereskedelmi egység berendezése) – az igények a 4 intézkedés megfogalmazása során figyelembe véve

- rendezvények megvalósítása – Őcsényi repülőnap, Sió-menti Sokadalom, Medinai kis-művészetek völgye- az igények egy része a 3. intézkedés kritériumainak megfelel, kisebb együttműködési projektek részére megfogalmazásra került az 5. intézkedés, valamint javasoltuk 2 HACS mentén régebb óra működő együttműködést jövőbeni TKE-projekt részeként megvalósítani

- sárközi népi hagyományok ápolása táborok, foglalkozások – az igények a tervezés során a 7. intézkedés kialakításánál figyelembe véve.

3. A Helyi Fejlesztési Stratégia által lefedett terület és lakosság meghatározása

1. *földrajzi, társadalmi, gazdasági koherencia/homogenitás, közös jellemzők;*

A HFS tervezéshez szükséges az akcióterület meghatározása (terület és lakosság), melyhez a TEIR moduljából került letöltésre az akcióterületi térkép. Megállapítható, hogy a HACS megfelelő egy partnerségen, a helyi közösség részvételén alapuló stratégia megvalósításához, mivel az uniós keretjogszabály az akcióterületre vonatkozóan mindössze a minimum és maximum lakosságszámot határozza meg (10.000–150.000 fő). A HFS által lefedett területet és lakosságszámot, a LEADER forrásra jogosult településeket az 1.. sz. mellékletek térképe szemlélteti.
A terület összetartozása mind földrajzi/fizikai, mind gazdasági, társadalmi és kulturális alapon is igazolható, mely részletesebben is bemutatásra kerül a stratégia helyzetfeltárás fejezetében.

A Sárköz-Dunavölgye-Siómente Egyesület által lefedett terület mérete alapján tehát elég nagy ahhoz, hogy elegendő kritikus tömeget biztosítson az emberi, pénzügyi és gazdasági erőforrások vonatkozásában egy életképes fejlesztési stratégia megvalósításához, másodszor, elég kicsi ahhoz, hogy lehetővé tegye a helyi interakciókat. Az akcióterület mértéke és a helyi akciócsoport területi

szervezeti egységeinek kombinációja lehetővé teszik a helyi, személyes interakciókat, az összetartás és közös térségi identitás érvényesülését, ami egy valóban alulról építkező fejlesztési programhoz nélkülözhetetlen.

Területe földrajzilag összefüggő, az előző programozási időszakban ugyanezen települések alkották a HACS területét. A HACS központjában helyezkedik el a megye székhelye- amely ugyan nem Leader-jogosult- de meghatározó gazdasági, közigazgatási, közlekedési szempontból.

Az akcióterület 24 településből áll, ezek: Alsónána, Alsónyék, Báta, Bátaszék, Bogyiszló, Decs, Fadd, Fácánkert, Felsőnána, Harc, Kéty, Kistormás, Kölesd, Medina, Murga, Őcsény, Pörböly, Sárpilis, Sióagárd, Szálka, Szedres, Tengelic, Várdomb, Zomba. A lefedettségi terület alapjaiban nem változott, a megyeszékhely Szekszárd külterülete esett ki jogszabályi változások miatt.
A településeken a jogosult népesség száma: 38.159 fő.

A HACS működési területén található 24 település egyike sem szerepel a 240/2006 (XI.) Korm. rendelet szerint meghatározott társadalmi- gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések között.
A 311/2007 (XI.17.) Korm. rendelet szerint a HACS működési területén található kistérség sem szerepel a kedvezményezett kistérségek között.
A terület 4 járás településeit foglalja magába, legnagyobb részt a szekszárdi járás a maga 16 településével, a tolnai járás 3 településsel, a bonyhádi járás 3 településsel, a paksi járás 1 településsel vesz részt az akciócsoportban.
A 290/2014. (XI.26.) Kormány rendelet alapján meghatározott fejlesztendő járás, kedvezményezett járás, komplex programmal fejlesztendő járás kategóriába egyik település sem tartozik.

2. *korábbi együttműködések, megvalósult közös projektek;*

A 2007-2013-as időszakban megkezdett Borok-Vizek Kúriák Zöldút projekt, amelyre a stratégiában többször hivatkozunk, mint vidékfejlesztési modellre, átíveli a térséget, összeköti a Sió-menti településeket, a Duna-menti településeket, a Sárközi tájegységben fekvő településeket, valamint a Szekszárdi borvidék mentén fekvő településeket, így egységes hálózatként további fejlesztési lehetőségeket rejt magában minden szektor vonatkozásában. I. szakasza 2011-ben Leader TK2-ben, II. szakasza 2013-ban indult Leader TKE projektben. Felfűzi egy egységes hálózatra a természeti látnivalókat, az épített örökségeket, a helyi rendezvényeket, turisztikai szolgáltatókat, szálláshelyadókat, borászokat, lovardákat stb, együttműködésre sarkallva a feleket. Ezen felül a szemléletváltásra is ösztönöz, előtérbe helyezve az autómentes aktív pihenést, a természettel összhangban élő életmódot. A projektet folytatni kívánjuk további szereplők bevonásával és minőségi szolgáltatásra irányul fejlesztésre ösztönzésével.

Hasonló módon együttműködésben valósult meg a SIÓ Termékház, a térségi helyi termelők számára jelent „gyűjtőpontot”. A Termékház 2015. májusában nyílt meg, 2 hetente pénteken piacot tart a térség helyi termék kínálatból, állandó biztos bázist kíván nyújtani, mint értékesítési csatorna.

Ifjúsági szervezetekkel közös projektben elsősorban az ifjúsági korosztály számára mutattunk meg értékteremtő munkát végző, társadalmilag hasznos ötletek mentén futó tevékenységeket felölelő szervezeteket, jó példák megismertetése és követése célzattal.

Nemzetközi kapcsolatok terén szervezetünk több alkalommal látott vendégül szerb és horvát Leader vagy Leader-szerűen működő csoportokat, akikkel a kapcsolattartás folyamatos, tervezzük a kulturális vonalon történő további kapcsolatépítést, és nemzetközi együttműködést célzó programot szervezünk.

Az Energiaklubban indított együttműködés a megújuló energiahasznosítással kapcsolatos szemléletformálás, információnyújtás terén merült ki egyelőre, további konkrét lépések a témában a következő időszak teendői közé tartozik.

3. *az erőforrások kritikus tömegének rendelkezésre állása a stratégia céljainak megvalósításához;*

A Sárköz-Dunavölgye-Siómente Egyesület által lefedett terület mérete alapján tehát elég nagy ahhoz, hogy elegendő kritikus tömeget biztosítson az emberi, pénzügyi és gazdasági erőforrások vonatkozásában egy életképes fejlesztési stratégia megvalósításához, másodszor, elég kicsi ahhoz, hogy lehetővé tegye a helyi interakciókat. Az akcióterület mértéke és a helyi akciócsoport területi szervezeti egységeinek kombinációja lehetővé teszik a helyi, személyes interakciókat, az összetartás és közös térségi identitás érvényesülését, ami egy valóban alulról építkező fejlesztési programhoz nélkülözhetetlen. Az akcióterület mérete és a HACS szervezeti felépítése együttesen biztosítja, hogy a LEADER képes a helyi lakosság bevonásával a közös munkára, döntéshozatalra.

4. *személyes kapcsolattartást, segítségnyújtást, részvételt lehetővé tevő helyi karakter.*

A munkaszervezet, így az akciócsoport aktív működését ellátó szervezet az akciócsoport területének földrajzi közepén helyezkedik el, így minden irányból megközelíthető a partnerek részéről közlekedés szempontjából, valamint a munkaszervezet munkatársai is minden nehézség nélkül eljutnak rövid időn belül kihelyezett fórumokra, workshopokra.
A tagság minden szektort felölel, az elnökségben egyenlő arányban képviselik az egyes ágazatokat a tagok.
Az elhelyezkedés mellett a szervezet agilis munkatársai, előrevivő gondolkodásmódja együttesen biztosítja a közös gondolkodást, a közös munkát, a helyi szintű döntéshozatal megvalósítását.

4. Az akcióterület fejlesztési szükségleteinek és lehetőségeinek elemzése

4.1 Helyzetfeltárás

A HFS alátámasztását a településekre vonatkozó adatok vonatkozásában jelen esetben nem az adott hivataloktól, hanem a rendelkezésre álló TEIR adatbázisból nyertük ki, különös tekintettel a demográfia, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, gazdaság, turizmus adatsoraira.(adatsorok:2011 és 2013 évekre)

1. ***Térszerkezeti és környezeti adottságok***

A Sárköz-Dunavölgye-Siómente HACS a volt Szekszárd-tolnai kistérség 24 települését fedi le, mint egységes földrajzi, környezeti térséget, amelyen 38 ezer lakos él. A térség településszerkezetileg heterogén, a települések lakosságszáma változó: 12 település 1000 fő alatti, 3 település 4000 fő feletti és itt található Tolna megye legkisebb lakosságszámú települése, Murga is.

A természeti értékek, melyek közül az egyik a térséget keletről határoló Duna, valamint az alacsony környezetszennyezés lehetővé teszik az eddig kevésbé kihasznált idegenforgalmi lehetőségek kiaknázását. A térségre jellemző a sokszínű idegenforgalmi kínálat: a vízparti és a vízi turizmus termékei, a borvidékeken a borászat, az ökoturizmus, a vadászat. Emellett már megjelent a kerékpáros és a lovasturizmus is. A Gemenci-erdő a térség egyik legfőbb természeti értéke. A Gemenc az egyik legnagyobb, és az élővilág sokszínűségét tekintve az egyik legváltozatosabb tájegysége a Duna-Dráva Nemzeti Parknak. A Duna utolsó, nagy természetes árterei közé tartozik, Európa egyik legnagyobb természetes ártere, ahol a kiöntések hozták létre a lenyűgöző, unikális ártéri növény és állatvilágot. A XIX. századi vízrendezések ellenére ma is 18 000 ha területet éltet a folyó. Gemenc hazánk mindmáig egyik legjelentősebb vadászterülete.

A HACS területe országos viszonylatban kiemelkedően magas arányban áll természetvédelem alatt. A Gemenc 1997 óta szerepel a Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékében, a Ramsari egyezmény területe, WWH-hódvisszatelepítési projekt zajlott itt. Országos jelentőségű védett természeti terület a Duna-Dráva Nemzeti Park Gemenci részén túlmenően a Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet (Medina, Szedres), a Kapszeg-tó Természetvédelmi Terület.

A térségben a Duna 3 holtága alakult ki: tolnai-, a bogyiszlói és a faddi Duna-holtág. Ezek közül jelenleg a faddi Duna-holtág üdülési szempontból kiemelkedő jelentőségű. A térség másik két fontos felszíni vize a Sió és a Sárvíz. A terület gazdag tavakban, halastavakban is, kiemelendő a szálkai tórendszer, amely horgászatra, fürdőzésre egyaránt alkalmas. A térség bizonyos területei része az EU ökológiai hálózatának, a NATURA 2000 hálózatnak. Találhatóak a térségben különleges madárvédelmi területek (Gemenc-Báta, Bogyiszló, Decs, Őcsény, Pörböly, Szekszárd) és kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek is (Aparhanti sztyepp - Báta; Gemenc - Báta, Bogyiszló, Decs, Fadd, Őcsény, Pörböly, Szekszárd; Geresdi-dombvidék - Bátaszék; Szedresi Ős-Sárvíz - Harc,Kölesd, Medina, Sióagárd, Szedres, Tengelic; Szekszárdi-dombvidék - Szálka, Szekszárd; Tengelici rétek - Tengelic, Tolnai Duna - Fadd).

A napsütéses órák magas száma, a lösztalaj, valamint a lankás domboldalak lehetővé tették a térségben a magas színvonalú szőlő- és bortermelést. A kistérség területén két borvidék található, a Tolnai és a történelmi Szekszárdi borvidék.

A HACS központjában fekszik a megyeszékhely, Szekszárd. A város a megye és a térség központja gazdasági, közigazgatási szempontból. Meghatározza a HACS települései szempontjából a munkaerő-helyzetet, ipari termelő vállalatok, nagyobb szolgáltató-és kereskedelmi egységek munkaerőfelszívó hatásával. A HACS északi részén fekvő településekre hatással van Paks város közelsége (Szekszárd-Paks távolság 35 km), és az Atomerőmű, amely jelentős számú munkahelyet biztosít a környező településeknek.

A HACS települései közúton jól megközelíthetőek, a két legtávolabbi település is Szekszárd érintésével 1 órán belül elérhető (Tengelic-Báta).

A HACS területét érintő legfontosabb szárazföldi útvonal, a Barcsot (a határt) és Pécset Budapesttel összekötő 6. számú főútvonal, valamint az M6-os autópálya, mely nemzetközi jelentőségű. A térségben található az M9-es autóút, amely a Szent László híd révén összeköttetést biztosít az Alfölddel. Tapasztalatok azt mutatják, hogy a híd gazdaságélénkítő, illetve korridor szerepe egyelőre minimális. Nagy forgalmat bonyolítanak a kétszámjegyű utak is, az 55-ös számú út Bajával, az 56-os Moháccsal, a 63-as Székesfehérvárral, míg a 65-ös Siófokkal, azaz a Balatonnal köti össze a térséget. A térség belső közlekedési kapcsolataiban az úthálózat korszerűtlensége, sok esetben a funkcionális kapcsolatokat erősíthető bekötő és összekötő utak hiánya jellemző. A HACS területén négy zsáktelepülés található. A főbb útvonalak burkolata az elmúlt időszakban történt felújítások kapcsán jónak mondható, az alacsonyabb rendű utak rosszabb állapotúak. Az önkormányzati belterületi utak 95%-ban kiépítettek, állapotuk változó, felújításuk, karbantartásuk igénye valamennyi településen megfogalmazódott. A külterületi utak állapota általában mindenütt rossz, elhanyagolt. A tömegközlekedés összességében megfelelő, a zsáktelepüléseken, ill. a térség peremtelepüléseiről azonban nehézkes a térségközpont, Szekszárd elérhetősége, főleg a tanítási szünetekben, munkaszüneti napokon. Vasúton a HACS településeinek kevesebb, mint felét lehet megközelíteni, a vonalak műszaki állapota felújításra szorul. A vízi közlekedés a Dunán valósul meg, mely a térséget keletről határolja. Dunai (teher) kikötővel két település rendelkezik, jelenleg egyik sem alkalmas személyforgalom fogadására, viszont hajlandóság van személykikötő kialakítására. A Sió és Sárvíz gazdasági jelentősége jelenleg elhanyagolható. A Sió megfelelő vízállásnál, a kikötők fejlesztésével alkalmas lehet a túrahajózásra, erre a Tolna Megye fejlesztési tervek utalnak, a Sió-projekt kiemelt projektként szerepel a megye listáján. A kistérség gazdag a természetes és mesterséges állóvizekben, a dunai holtágak több helyen ideális feltételeket nyújtanak a vízparti üdüléshez, a vízi sportokhoz. A Közösség területén nem található kijelölt kerékpárút. Őcsényben található az ország második legnagyobb sportrepülőtere, ahol lehetőség van motoros és vitorlázó repülésre, ejtőernyőzésre, hőlégballonozásra és egyéb ügyességi sportokra.

A vezetékes ivóvízhálózat szinte teljesen kiépített a térségben, a szennyvízhálózat a települések 13%-án hiányzik . A bel- és külterületi csapadékvíz elvezetés nem megoldott, több településen problémát jelent a nagy esőzések alkalmával. Vezetékes és mobilhálózat szinte minden, szélessávú internet minden településen elérhető. Komposztáló szigetek csak néhány településen vannak, szelektív hulladékgyűjtők minden településen megtalálhatóak.

2. ***Kulturális erőforrások**:*

A térség kulturális örökségben gazdag, a települések főbb építészeti emlékei (templomok, faluközpontok, tájházak) az elmúlt időszak fejlesztési támogatásaiból felújításra kerültek döntő többségben. A települések mindegyikén működik olyan civil szervezet, amelyik a hagyományok ápolásával foglalkozik, utánpótlás neveléssel egyidejűleg.

Tájház szinte minden településen működik, bemutatva a térség gazdag múltját mind használati eszközök, mind népviselet bemutatásával.

Kiemelkedő a Sárköz térsége, amely felkerült az UNESCO Szellemi Kulturális Örökség jegyzékébe. A Sárköz 6 településünket érinti: Őcsény, Decs, Sárpilis, Alsónyék, Báta valamint Pörböly településeket. A hagyományőrző szervezetek a települések vezetőivel összhangban két évente megrendezik a Sárközi Lakodalom eseményt, amely nemzetközi hírű többnapos esemény. A térségi nagyrendezvények között tartja számon a HACS is, és alapozza egyik intézkedésének megfogalmazását.

Kulturális értékként a népviselet, a kézművesség mellett megjelenik a sárköz-dunamenti táncdialektus is.

„A sárközi-dunamenti táncdialektus alapvetően dunántúli sajátosságokat mutat. Ezen a vidéken a régi és új divat együttesen igen gazdag és sokrétű tánckultúrát hozott létre. E páratlan gazdagság és sokszínűség révén ez a dialektus az egész nyugati dialektus legméltóbb képviselője. Ide kapcsolódik Tolna és Baranya megye keleti, Duna menti része, Fejér megye déli és keleti része, a Mezőföld, továbbá a Duna bal parti sávja kb. Dunaföldvártól délre Bácska felé, valamint a Dráván túli szlavóniai magyar népsziget tánckultúrája is. A terület egyik legfontosabb típusa a leánykarikázó. E régies, háromrészes karikázó a magyar nyelvterületen egyedül itt fordul elő, és szinte falvanként különbözik.” (Martin György: A sárközi-dunamenti táncok motívumkincse)

Bátán található a Szent Vér templom, 600 éves kegyhely és zarándokhely.

Bátaszék város területén található a Nagyboldogasszony Rk. templom, amely 36 méteres magasságával az országban nyolcadik legmagasabb templom. Mellette került feltárásra az egykori ciszterci apátság kolostorának romja, amely ma romkertként várja a látogatókat.

Rendezvényeket minden település rendez, a falunapok a szüreti időszakra, majálisokra terjednek ki, de jellemzi a térséget több olyan nagyrendezvény, ami nem csak a környező falvakat érinti, hanem régiós, országos jelentőségű, vagy akár eléri a nemzetközi hírnevet is, ezek: Sárközi Lakodalom, bátai Keszeg fesztivál, medinai Összművészeti Napok, szedresi és zombai Lovas fogathajtó napok, sióagárdi Halfőző, Dombori Nyári Fesztivál, tengelici Kolbásztöltő-és Forraltbor Fesztivál, Őcsényi Repülőnap. Ezen rendezvények támogatása a térség látogatottságát növeli, potenciális lehetőségként tartjuk nyilván megrendezésüket.

3. ***A társadalom állapota:***

Az országos tendenciához hasonlóan a Szekszárd-tolnai kistérségben is megfigyelhető a népességfogyás. A születésszám és a halandóság tekintetében jelentős eltérés mutatkozik, a halandóság mértéke jelentősen meghaladja a születések számát . A romák esetében a születésszám magasabb az átlagosnál, minden életkori csoportban megemelkedik a roma kisebbség aránya, különösen érezhető lesz ez a fiataloknál, ahol néhány évtized múlva minden ötödik gyermek roma

lehet. Kistérségünkben a bevándorlásból származó plusz lakosság nem kompenzálja a természetes szaporodást, hisz esetünkben elvándorlás jellemző, így ez az érték tovább rontja a térség demográfiai helyzetét. Jellemző tendencia az utóbbi években, hogy a városi lakosság egy része a környező falvakba költözött ki, ez a pozitív migrációs különbözet növelhette ezeknek a településeknek a létszámát, míg a községek lakói (elsősorban a fiatalok) a városokba költöznek. A költözés okai a községekből városba költözők szempontjából a több munkalehetőség, míg ellenkező esetben a jóval olcsóbb telek- és házárakban keresendőek. A fent említett folyamatok mellett jelentős probléma, hogy a diplomával rendelkező fiatalok és a jól képzett szakmunkások a közeli nagyvárosokba (Pécs, Székesfehérvár), a fővárosba, illetve nyelvtudás birtokában külföldre távoznak, elsősorban a több munkalehetőség és a magasabb bérezés miatt.

A természetes fogyás tekintetében a térség egyenlege 5 év alatt – 1100. A népesség jelentősen nőtt azonban Szálkán, ami inkább a településre való kiköltözésnek tudható be

A fogyó népesség mellett komoly probléma a népesség elöregedése, amely a térség versenyképességének, fenntartható fejlődésének gátja lehet. A kistérség lakosságának 25 %-a 59 év feletti. Az elöregedett településeken magas a 60 év feletti lakosság súlya. Kiemelkedően magas értékkel jellemezhető Murga, ahol a lakosság 24 %-a sorolható ebbe a kategóriába. Emellett Báta (77,9 %), Szálka (30,9 %), Sióagárd (26,8 %), Tengelic (25,9 %) és Pörböly (24,9 %) településeken magas az 59 év felettiek aránya. Összesen 14 településen élnek 20 % feletti arányban az 59 év felettiek.

Nem kedvező a helyzet a 14 év alatti korosztály esetében, arányuk mindössze néhány településen haladja meg a 15 %-ot: Alsónyék, Bogyiszló, Fadd, Kölesd, Medina, Őcsény, Sárpilis. A gyermek és fiatalkorúak a kistérség lakosságának 14,5 %-át teszik ki.

A HACS térségében jellemzően aktív civil élet folyik. Nemcsak a nagyobb településeken, hanem az 1000 fő alatti településeken jellemzően 2-3 civil szervezet található. Ezt magyarázhatja a helyi lakosság önszerveződő képességének gyengesége vagy informális közösségek működése, másrészt , hogy a településen működő 1-2 szervezet egyesíti az aktív embereket, és az egész településre ható tevékenységet folytat. A térség jellemző civil szervezeti formái az egyesület és az alapítvány. A településeken több közalapítványt is találunk, melyeket pénzügyi források bővítésére, pályázási esélyek növelésére hoznak létre. Ezek vagy a gyermekek, iskolások támogatását tűzték ki célként vagy a település fejlesztésében, értékmegőrzésében tevékenykednek.

A szervezetek több, mint felére 3 tevékenység jellemző, a sport, a szabadidő és a kultúra. A sporttal és a szabadidő hasznos eltöltésével foglalkozó szervezetek a szféra harmadát teszik ki, majdnem minden településen találunk ilyent. Jelentős számban találhatók a kulturális tevékenységet folytató civil szervezetek, melyek a települések gazdag történelmi hagyományával és sokszínű nemzetiségeivel is magyarázhatók. A kistelepülésekre a helyi társadalom életét, fejlődését elősegítő, a hagyományok és a nemzetiségi összetartozást erősítő civil szervezetek a jellemzőek. Civil szervezetként tevékenykedő polgárőrség 8 településen van. A kiemelten a települések fejlesztéséért tevékenykedő szervezetek aránya 9%, de sokhelyütt a hagyományőrző vagy a nyugdíjas szervezetek látnak el faluszépítő, közösségi programszervező tevékenységet is.
A civil szervezetek foglalkoztatóként is megjelenthetnek, annak ellenére, hogy a non-profit szervezetek kritériumai között ott szerepel az önkéntesség fogalma. Az önkéntes tevékenység a

társadalmi szolidaritás egyik legnemesebb megnyilvánulási formája, amely szorosan összeforrt az aktív civil társadalom eszméjével. Komoly kohéziós erőt biztosít az összetartó társadalom kialakításához is. A települések egy részén a civil szervezetek biztosítják a fejlődés, fejlesztés lehetőségét. Főleg a kistelepüléseken az önkormányzatok szűkös anyagi lehetősége és korlátozott humánkapacitása kevésbé teszi lehetővé a kulturális, faluszépítő, turisztikai és egyéb fejlesztéseket. A civil szervezetek azonban olyan tudásbázist és humán kapacitást összpontosítanak egy-egy témára, mely lehetővé teszi sikeres projektek hosszú távú megvalósítását.

a vidéki kistelepülések életének mozgatórugói a helyi civil közösségek, akik akár hagyományőrzés területén generációkon átívelő kapcsolatokat ápolnak, akár nagycsaládos, ifjúsági, nyugdíjas közösségek, amelyek szintén széles rétegét érintik a helyi lakosságnak több családot érintve tevékenységükkel, akár sport-vagy egészségre nevelő célzatú tevékenység mentén kapcsolódnak. Jellemző, hogy ezek a közösségük rendszeresen végzett tevékenysége hozzájárul a vidéki élet sokszínűségéhez, életben maradásához, a közösséghez való kapcsolódás élménye pedig jövőalkotó gondolatokat gerjeszthet a helyi fiatalok számára.

Integrált Szolgáltató Közösségi Tér működik Tengelic, Bogyiszló, Alsónyék, Őcsény, Báta, Szálka, Kölesd, Fadd településeken.

4. ***A gazdaság helyzete:***

A HACS településeinek egyike sem sorolható be a fejlesztendő járások körébe, nem minősülnek hátrányos helyzetű településnek.

A Helyi Közösség településein a lakosság 37%-a rendelkezik munkával, a térségben a munkaképes korúak aránya a teljes lakossághoz viszonyítva 61%. Jelenleg térségünkben a mezőgazdaság, erdő-, hal-, vadgazdálkodás jellegű ágazat a legnagyobb foglalkoztató, majd a kereskedelem, szolgáltatás. A foglalkoztatottak aránya szerinti gazdasági szerkezet változását a mezőgazdaság súlyának csökkenése jellemzi; az iparban foglalkoztatottak kismértékű növekedése és nagyobb arányban a tercializálódás jellemezte.

Több településen a mezőgazdaság és egy községben a közszféra szerepel, mint legnagyobb foglalkoztató. A foglalkoztatók üzemméret szerinti csoportosításában szembetűnik, hogy a legfeljebb 9 főt alkalmazó mikrovállalkozások aránya 71 %-os, a maradék 29 %-ot a 10-250 főt alkalmazó vállalkozások alkotják. 250 főt meghaladó létszámot foglalkoztató cég nincs a Sárköz-Dunavölgye-Siómente HACS területén. A munkahelyek szempontjából jelentős a kistérség két városa Szekszárd és Bátaszék szerepe is, emellett Paks város sem hagyható figyelmen kívül.

A munkaerő iskolai végzettségét tekintve 31%-a csak 8 általános ill. annál alacsonyabb végzettséggel rendelkezik. Ez leginkább a kistelepüléseken a mezőgazdaságban dolgozókra jellemző. A munkavállalók 29%-a rendelkezik szakmai oklevéllel, 27%-a pedig érettségivel, míg a felsőfokú végzettségűek aránya a foglalkoztatottak körében 13 %. A kisebb lélekszámú, jobbára mezőgazdasági adottságú településeken magasabb az alacsony iskolázottságúak aránya.

A munkanélküliek iskolai végzettségét vizsgálva az alapvégzettségűeket sújtja legnagyobb mértékben a munkanélküliség, ráadásul jellemzően tartósan. A romák az alacsony iskolai végzettség és a magas

munkanélküliség tekintetében felülreprezentáltak, de megtalálható a megfelelő tudással rendelkező értelmiségi réteg. A cigányság lélekszáma Magyarországon folyamatosan nő, 2050-re a cigány munkaképes korúak (15-64 évesek) száma a mai 4 %-ról 16 százalékra nőhet meg, vagyis minden hatodik potenciális munkavállaló roma lesz, így hosszú távon még fontosabb lesz a cigány kultúra megismertetése, a romák integrálódása a társadalomba.

A Helyi Közösség településein munkanélküliség csökkent az elmúlt évekhez képest, átlagosan 8,9%-os , amely jobb a megyei, de kedvezőtlenebb az országos átlagnál. Hét települést sújt átlag feletti munkanélküliség, kiemelkedően Bátát és Murgát (19, illetve 17%), hat településen alacsony ez az arány, (Szálka van a legkedvezőbb helyzetben – 3,5%) a többi településen pedig az átlaghoz közelít.

A foglalkoztatókra, vállalkozásokra vonatkozó felmérés a települések jelentősebb foglalkoztatóinak bevonásával készült, nem teljeskörű adatgyűjtés eredménye.

5. ***Összegezzék röviden***.

Összességében : a térség 24 települése a megyeszékhely körül helyezkedik el, ami befolyásolja a foglalkoztatotti helyzetet, a közlekedési infrastruktúrát, a gazdasági és jövedelmi viszonyokat. A térség mezőgazdasági tevékenysége fejlett, jelentős a gazdálkodók aránya. A térséget átíveli a szőlőterületekben gazdag Szekszárd-Tolnai Borvidék, turisztikai potenciájában kiemelendő a Gemenci-erdő, a folyó-és állóvizek adottságai (Duna, holtágak, Sió-csatorna, Szálkai-tó), a hagyományőrzésben kiemelkedő a világörökségét részét képező Sárköz. Az ipari tevékenység a megyeszékhelyen összpontosul, a HACS településein jellemzően kisebb vállalkozások végzik tevékenységüket a kereskedelmi, szolgáltató-és építőiparban. A civil élet szerteágazó és aktív.
A vázolt adottságokat tekintve kézenfekvő, hogy a meglévő épített örökséget, természeti látnivalókat, helyi termelőket és turisztikai szolgáltatókat – szálláshelyek, lovardák, pincészetek, horgászati bázisokat, térségi nagyrendezvényeket stb- a minőségi tevékenységre ösztönözve felfűzze a HACS egy egységes arculatú térségi hálózatba.

A térség természeti adottságai ellenére kevésbé ellátott ezek kiaknázására létrejött szolgáltatókkal, azok vagy elszigetelten működnek, vagy szolgáltatási színvonaluk nem megfelelő, vagy elégtelen marketing tevékenység folytán vegetál tevékenységük, jellemzően leginkább szálláshely-és komplex szolgáltatás hiányzik a térségben. Szükséges a meglévő szolgáltatók minőségi színvonalának emelése, új szolgáltatók bevonása, ösztönzése . Mindkét esetben határozott követelmény az öko-szemlélet, a természettel való harmonikus együttélés, és a zöldturizmus-aktív turizmus lehetőségeinek kiépítése. A hálózat kialakítása az elmúlt ciklusban megkezdődött, Borok-Vizek-Kúriák Zöldút néven egyfajta vidékfejlesztési modellként kívánjuk fejleszteni a továbbiakban is. A hálózatra meglévő kínálati elemek ugyanúgy felfűzhetők, mint létrejövő új szolgáltatások a komplexitás jegyében.

4.2 A 2007-2013-as HVS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

Az egyesület tevékenységei közé tarozott, hogy a térség értékeit, fejlesztési céljait megismertesse a lakossággal és a gazdasági, társadalmi környezettel. Kihasználva azon adottságokat, hogy megyeszékhely mentén fekszik a HACS területe, körbeölelik olyan természeti adottságok, mint a Gemenci-erdő, Szekszárd-tolnai Borvidék, Duna, Sió folyóvizek és holtágak, Szálkai-tó, Sárköz. Az értékek felmérésére és egységes arculatra törekvő bemutatására indult a Zöldút-hálózat kiépítése, valamint kapcsoló vállalkozásfejlesztési, turizmusfejlesztési támogatások, helyi termék előállítást-és

piacra jutást szolgáló támogatások. A kínálati elemek minőségi megjelenését szolgálta a falu-és vidéki örökség megújítása jogcímekből nyújtott építészeti örökség felújítási támogatások.
Az érintett településeket összefogó Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe „Hagyományaira, értékeire büszke, felelős gondolkodással megújulni és gyarapodni képes, nyitott közösség megteremtése a térségben" , amelyben kiemelt szerepet kap a helyi és térségi marketing és együttműködés támogatása is.
Céljaink között szerepelt a 24 település, mint önálló, egységes arculatú kooperatív térség és turisztikai desztináció létrehozása, értékeinek megismertetése a települések lakosságával és a szélesebb, elsősorban hazai potenciális látogatóközönséggel.

Ezen belül elsődleges cél a települések összefogása, koordinációja, az egyes szereplők közös tudatának megerősítése és a közös célok érdekében történő aktiválása, a belső elégedettség növelése.
Tágabb értelemben célunk volt a turisztikai termékfejlesztés és belső turizmus erősítése folytán a települések idegenforgalmi versenyképességének növelése, valamint a befektetés – ösztönzés során a gazdasági szereplők üzleti környezetének minőségi javítása és új vállalkozások letelepedésének és munkahely – teremtésének elősegítése.
A program során a III. és a IV. tengelyben együttesen kipályáztatott 1,5 milliárd Ft-ot meghaladó összeg tapasztalataink szerint nagymértékben hozzájárult a HVS-ben megfogalmazott célok eléréséhez, és általa sokkal közelebb kerültünk a fenntartható, megújulni képes vidék kialakulásához.

EMVA III. tengely kapcsán a HACS rendelkezésére álló fejlesztési keretösszeg kiosztására irányulóan több pályázati kör került meghirdetésre. Az első kör (TK1) 2008-209 folyamán mind a négy jogcím esetén megnyitásra került. A második (TK2) kör 2009. év végén szintén mind a négy jogcímet érintette. A harmadik támogatási körben (TK3) 2012. év végén a falufejlesztés jogcím és a vidéki örökségmegőrzés jogcím került kiírásra. 2012. év júniusában mikrovállalkozások fejlesztése és turisztikai tevékenységek ösztönzése jogcímben került meghirdetésre negyedik kör (TK4), míg ötödik kör (TK5) csak turisztikai tevékenységek ösztönzése jogcímben került kiírásra.
Összesen a III. tengely jogcímeire 172 db pályázat érkezett be, melyből 94 db támogatása vált lehetségessé.
A III. tengelyből származó támogatások területi megoszlását a 3. számú melléklet táblázata mutatja be, mely adataiból kiolvasható, hogy egy olyan település volt csak, mely nem részesült támogatásban, ez Pörböly. A településről egy alkalommal került pályázat benyújtásra, mely nem került a támogatható kérelmek listájára. A legtöbb nyertes pályázat Faddról (9 db), ill. Sióagárdról (8 db) és Szálkáról (8 db) érkezett. Ugyanakkor, ha a megnyert támogatások összegét vesszük figyelembe, megállapítható, hogy nincs teljesen arányban a nyertes pályázatok darabszámával, ugyanis a legtöbb támogatást Alsónyék kapta (152.864.880 HUF), tőle nem sokkal marad el Fadd és Szálka. A következő települések – a többihez képest - kevésbé részesedtek a III. tengely támogatásaiból: Bátaszék, Kistormás és Murga.
A kedvezményezettek tekintetében elmondható, hogy minden szféra a maga érdekeltségének és – a jogszabályok biztosította – lehetőségeknek megfelelően nyújtott be nyertes pályázatot. A legkevesebb nyertes pályázat az egyház részéről érkezett, összesen 14 db, mely eredmény a jogszabályok adta lehetőségek ismerete értelmében érthető.

A 2.sz. táblázat (melléklet) mutatja a III. tengelyes pályázatok főbb adatait.

Az EMVA IV. Leader tengely keretében három támogatási kör került meghirdetésre: TK1 2009-ben, TK2 2011-ben és TK3 2013-ban. A nyertes pályázatok darabszámát tekintve a legsikeresebb a TK2-es kör volt, ekkor ugyanis 91 esetben született jóváhagyó döntés, mellyel 199.140.914 HUF-nyi összeg került kihelyezésre. Bár a TK3-as körben kevesebb sikeres pályázat érkezett be (44 db), mégis a kiosztott források összegének tekintetében ez a kör vezet, 404.097.301 HUF-tal.
A teljes Leader keret túlnyomó többsége, 467.671.065 HUF vállalkozási célú fejlesztés támogatására, 121.884.359 HUF pedig közösségi célú fejlesztés támogatására került kiosztásra. Az illetékességi területünkön kipályáztatott összes Leader fejlesztési forrás 638.348.641 HUF.
A földrajzi eloszlás vizsgálatakor megállapítható, hogy 3 település nem részesült Leader forrásból: Alsónána, Felsőnána és Kéty, míg a többi település kisebb-nagyobb arányban sikeresen pályázott. Az elnyert támogatási összeg szempontjából a legsikeresebb település Bátaszék volt.
A 3.sz. táblázat (melléklet) mutatja a IV. tengelyes pályázatok főbb adatait.

A LEADER program során végzett közös gondolkodás és munka sok esetben rávilágíthatott mindenki számára a térségben élő és tevékenykedő önkormányzatok, vállalkozások, civilszervezetek és magánszemélyek problémáira, és a megoldások is közelebb kerültek. Igyekszünk proaktív módon olyan előremutató tevékenységet folytatni, amelynek esetleg adott támogatási időszakban még nem látszik az eredményessége, az irányított szálak évek múlva érnek össze (lásd zöldútra fűzhető kínálati elemek elkülönült támogatása) és hoznak eredményt. A III. tengely kapcsán falufejlesztés-és vidéki örökség jogcímeken jelentős építészeti örökség került felújításra, így ezek a továbbiakban nem képezik a Leader intézkedések alapját.
Eredményesnek bizonyult a természeti erőforrásokra alapozott turizmusfejlesztés (szálláshely-és kapcsolódó szolgáltatások), ezek egységes hálózattá történő felfűzése (zöldút), és kapcsolódó nem turisztikai vagy mezőgazdasági tevékenység ösztönzése (vállalkozások támogatása). Az erős társadalmi összefogást mutató civil élet támogatása a korábbi időszakban is kiemelt tevékenység volt, ezt a továbbiakban is folytatni kívánjuk.
Ösztönözni kívánjuk a hálózatosodást (zöldútra történő felfűzés), az együttműködési projektek szervezését az elszigetelt, önálló kapacitások összekapcsolása céljából.

A korábbi időszakban nagy figyelmet fordítottunk a helyi termékek előállítására és piacra jutásának támogatására. A 2014-2020-as időszakban nem kívánunk ilyen mélységig a helyi termék-kategóriával foglalkozni, több okból: jelen fejlesztési forráskeretünk nem teszi lehetővé a téma támogatását, ezen felül több VP-jogcím segíti közvetlenül a termék előállítást és feldolgozást, TOP forrás segíti a helyi piacok kialakítását. A helyi termékek piacra jutásának, marketingjének, értékesítési csatornáinak kialakítására a Rövid Ellátási Lánc alprogram kínál megoldást.

4.3 A HFS-t érintő tervezési előzmények, programok, szolgáltatások

A térséget érintő tervek, programok, szolgáltatások és a HFS összefüggései nagyban meghatározzák a térség fejlődését.
1.Külső koherencia, kiegészítő jelleg:

a kevés LEADER forrás miatt fontos, hogy az ágazati Operatív Programokat is folyamatosan nyomon kövessük, és az ott lévő a térségre kiírt pályázatokat is figyelembe vegyük a komplex térségfejlesztéshez.

A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) szintén rendelkezik olyan pályázati kiírásokkal, mely a térségünk gazdasági fejlesztését célozzák:

TOP- 1.1.3-15 Helyi gazdaságfejlesztés

TOP- 1.2.1-15 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható túrizmus fejlesztés

TOP -5.2.1-15 A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok

Az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programból:

EFOP-1.3.1-15 Cselekvő közösségek - aktív közösségi szerepvállalás

EFOP-1.2.1-15 Védőháló a családokért

A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program több fejezete próbálja helyettesíteni az ÚMVP III. tengely által támogatott tevékenységeket.

2. A HFS tartalmát befolyásoló megyei, járási, települési vagy egyéb területi szinten megfogalmazott fejlesztési prioritások/beavatkozási területek/jelentős projektek

A HFS kidolgozásánál figyelembe vettük Tolna Megye Területfejlesztési Koncepcióját, és annak átfogó-és stratégiai céljait, különösen:

I.1.1.3.stratégai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása; ezen belül

- Helyi turizmus versenyképessége
- Országos jelentőségű védett természeti területek
- Sió turisztikai hasznosítása
- Duna menti rekreációs térség kialakítása
- A Szekszárdi és Tolnai Borvidék és a pincefalvak borturisztikai és gasztronómiai kínálatának növelése
- Kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése

A HACS illetékességi területén, ill. annak környezetében található városok Integrált Településfejlesztési Stratégiájában fellelhető, a HACS HFS-ében egyaránt megjelenő célkitűzések, intézkedések:

Településeink 4 járáshoz kapcsolódnak, ezen járási központok ITS-einek vizsgálata alapján kerestük a kapcsolódási pontokat.

<u>Szekszárd:</u>

1. egyetemes cél: Gazdasági versenyképesség erősítése (versenyképesség):
    - 1. specifikus cél: Gazdasági versenyképesség feltételeinek javítását célzó intézkedések

    HFS-ben megjelenő, kapcsolódó intézkedés: 1., 2., 4. intézkedés

2. egyetemes cél: A város hosszútávú fejlesztésének megteremtése (fenntarthatóság):
    - 2. specifikus cél: Városi értékgazdálkodás, diplomácia

    HFS-ben megjelenő, kapcsolódó intézkedés: 2. intézkedés

3. egyetemes cél: Központi szerepkör megerősítése (élhetőség):
    - 2. specifikus cél: Városi fejlesztések

- 3. specifikus cél: Szociális fejlesztések

HFS-ben megjelenő, kapcsolódó intézkedés: 3., 5., 6., 7. intézkedés

Tolna:

2. középtávú átfogó cél: Versenyképes, fenntartható, több lábon álló, helyi gazdaság erősítése a foglalkoztatottság bővítésével:
   - T6 tematikus cél: A térség turisztikai kínálatának bővítése
   - T7 tematikus cél: A térségi mezőgazdasági termelésre a lapozott ellátólánc kialakítása

   HFS-ben megjelenő, kapcsolódó intézkedés: 1., 2., 3., 4. Intézkedés

3. Középtávú átfogó cél: Települési identitás, társadalmi kohézió javítása:
   - T8 tematikus cél: Az identitás-tudat erősítése
   - T10 tematikus cél: A társadalmi integráció erősítése

   HFS-ben megjelenő, kapcsolódó intézkedés: 3., 5., 6., 7. intézkedés

Bonyhád:

4. középtávú átfogó cél: Versenyképes, több lábon álló, könnyen megközelíthető telephelyekkel rendelkező, a foglalkoztatottak megtartásával és bővítésével szinergikusan fejlődő helyi gazdaság:
   - T1 tematikus cél: Gazdasági versenyképesség feltételeinek javítását célzó intézkedések

   HFS-ben megjelenő, kapcsolódó intézkedés: 4. intézkedés

5. középtávú átfogó cél: A turisztikai és rekreációs potenciál hatékony kihasználása:
   - T4 tematikus cél: Épített és kulturális örökségre épülő minőségi turisztikai látnivalók és programok kínálata
   - T5 tematikus cél: Turisztikai kínálat bővítése az egészséges életmódhoz és a rekreációhoz szükséges infrastruktúra fejlesztésével
   - T6 tematikus cél: Településmarketing, járási szintű desztináció-menedzsment

   HFS-ben megjelenő, kapcsolódó intézkedés: 1., 2., 3. intézkedés

6. A humán és műszaki ellátórendszerek megfelelő minőségű és fenntartható, az életminőség javulását elősegítő működése
   - T10 tematikus cél: Társadalmi kohézió és a népességmegtartó képesség erősítése, a leszakadó csoportok támogatása

   HFS-ben megjelenő, kapcsolódó intézkedés: 5., 6., 7. intézkedés

Paks:

1. középtávú cél: Versenyképes, fenntartható, több lábon álló, kis- és középvállalkozásokra alapozott helyi gazdaság erősítése a foglalkoztatottság megtartásával, bővítésével
   - T5 tematikus cél: Idegenforgalmi és rekreációs potenciál hatékony kihasználása, attrakciófejlesztés

   HFS-ben megjelenő, kapcsolódó intézkedés: 1., 2., 3. intézkedés

3. Települési identitás, társadalmi kohézió javítása

- T12 tematikus cél: Különböző társadalmi helyzetű csoportok integrálása
- T13 tematikus cél: Kulturális fejlesztések

HFS-ben megjelenő, kapcsolódó intézkedés: 2., 3., 5., 6., 7. intézkedés

Összefoglalva elmondható, hogy a HFS alapvető célkitűzései, e célok elérése érdekében meghatározott intézkedések a térség nagyvárosainak településfejlesztési céljaival, terveivel összhangban állnak. Mind a városok ITS-iban, mind HFS-ünkben nagy hangsúly kerül a helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztésre, a vállalkozások indításának ösztönzésére és működésük fejlesztésére, helyi kulturális és természeti értékeken alapuló turisztikai potenciál növelésére, a különböző attrakciók marketing hátterének fejlesztésére, szférákon belüli és azok közötti együttműködési háló fejlesztésére, környezettudatosságot előtérbe helyező szemléletformálásra és ehhez kapcsolódó ismeretátadásra, közösségépítésre. E célok mind a városok, mind a vidéki térségek szintjén hozzájárulnak a helyi gazdasági fejlődéshez, a munkaerő megtartásához, a térség szereplőinek közös célok érdekében történő összefogásához, az élhető környezet kialakításához, az életminőség javulásához.

3.A HFS tartalmát befolyásoló, a térség gazdasági és környezeti fejlődését és a befogadást támogató programok, szolgáltatások

A HFS kidolgozásakor figyelembe kellett venni az olyan már a térségünkben működő programokat, mely a stratégiánkat befolyásolja, akár a Turisztikai Desztinációs Menedzsment programjára, továbbá azon vidékfejlesztési programokra, mely a településen élőket szolgálják ki: Integrált Közösségi és Szolgáltató Tér program.

A Szekszárdi TDM szervezettel a HACS jó munkakapcsolatot ápol, különösen, hogy a TDM szervezet lefedettségi területe részben megegyezik a HACS területével. A TDM erőteljesebben fókuszál Szekszárd város programjaira és lehetőségeire, de ezeket kiegészíti a környező települések (Leader-települések) programjaival és lehetőségeivel. Mindkét terület érdeke a másikkal való szoros együttműködés, hiszen a város nagysága, kínálata és programjai (pl Szüreti Napok minden szeptember 3. hétvégén, épített örökségei, múzeumai) erős hatással vannak az idegenforgalomra, azonban önmagában a város nagyobb programot képtelen összeállítani a környező térségi attrakciók nélkül (Gemenci-erdő, pincészetek, lovardák, horgászhelyek, vízisportra alkalmas természeti vizek, helyi termelők stb)

A települési IKSZT-k programjaiban a HACS is közreműködött az elmúlt időszakban, rendszeres tájékoztató fórumok tartása, közös programok kapcsán (IKSZT- napon való közös részvétel). Az IKSZ-k szerepüknél fogva széles társadalmi csoportot érnek el, így információgyűjtő-és továbbító szerepük figyelemmel kísérendő. Az IKSZT-nél a lakosság részéről felmerülő igények is eljutnak a HACS-hoz projektötlet formájában (pl népi játszóház, készség-és képességfejlesztő foglalkozás tartása), amely igény be is került a stratégiába.

A Bejárható Magyarország Program, int turisztikai keretprogram a térségünkben „kicsiben” megjelenő elképzeléseket vetíti ki országos szintre.

A Kormány 1184/2013 (IV.9.) határozata alapján

„A Bejárható Magyarország Program az egyik legnagyobb potenciállal rendelkező hazai kezdeményezés, mely az ifjúság aktív szabadidő eltöltését, a belföldi turizmus élénkítését, az egészség-és környezettudatos szemléletmód kialakítását és a felelősségteljes gondolkodást egyaránt szolgálja.
A Bejárható Magyarország program legfőbb célkitűzése az ország minél részletesebb turisztikai megismertetése a potenciális célcsoportokkal (elsősorban a diákokkal, fiatalokkal, családosokkal, középkorúakkal és aktív seniorokkal), aktív szabadidős sporttevékenységeken keresztül. A megismertetés alapját a különféle környezetkímélő szabadidős tevékenységekre alapozott 5 jármód (természetjárás, kerékpározás, lovaglás, vitorlázás és túrakenuzás) biztosítja. Ezek a szabadidős sporttevékenységek valóban szinte minden célcsoport számára biztosítani tudják az ország megismerhetővé, bejárhatóvá tételét, hiszen földrajzi adottságaink alapján minden jármód biztonságosan elsajátítható, és különleges erőfeszítések nélkül megvalósítható. „

A rendelkezésünkre álló lehetőségekkel megpróbáljuk a nagy programot előkészíteni, a potenciálok felkereséséhez adatbázist létrehozni, az esetleges turisztikai szolgáltatók elindítását, és ezzel lehetőséget nyújtani a nagy országos programba történő bekapcsolódásra. Ugyanakkor meg kell jegyezzük, hogy a BMP stratégiai partnerei között megtalálható a Magyar Természetjáró Szövetség csakúgy, mint a szakmai szervezetek (vitorlás, lovas, kerékpáros, kajak-kenu) képviselői is, amelyek kiemelt szerepet kapnak a megvalósítás során, így nem feltétlenül minden térségünkben érintett szereplő kerül megszólításra. Nekik szól a Leader programunk intézkedéseinek hasonló elven történő megfogalmazása.

4.4 SWOT

A SWOT elemzés alapját képezi valamennyi a tanulmány, tervelőzmény, adatelemzés (felhasznált irodalom), melyet a stratégia tervezés során felhasználtunk, továbbá a közösségi tervezés során (lakossági fórum, projektötletek gyűjtése, kérdőíves felmérések eredményei) nyert információk, valamint a tervezéshez bevont szakemberek iránymutatásai. Alapvetően fontosnak tartottuk az egyes térségi szereplők (lakosság, polgármesterek, civil szervezetek, kkv szektor) szubjektív nézőpontjait is figyelembe venni, ehhez a legmegfelelőbbnek a lakossági fórumokat tartottuk. Sajnálatos módon kevesebb részvevő jelent meg mint az kívánatos lett volna, ezért úgy gondoljuk, hogy a stratégiatervezés folyamatában ezt is értékelni kell, és meg kell tenni a szükséges lépéseket a hatékonyabb közösségi együttműködésre. A fentiek eredményeképpen körvonalazódtak a Helyi Fejlesztési Stratégia célkitűzései, és a SWOT elemzés során az egyes célkitűzésekhez integráltuk a tématerületre vonatkozó specifikus megállapításokat.

Az elemzés „Erősségek” és „Gyengeségek” pontjai az egyes tématerületek belső adottságait mutatják be, melyek befolyásolható körülmények összességét jelentik. A „Lehetőségek” es „Veszélyek” alatt a jövőben varható es a jelenlegi trendekből adódó lehetséges kimenetelek kerültek összefoglalásra. A helyzetelemzésből és a SWOT elemzés négy eleméből leszűrhető következtetések alapján fogalmaztuk meg az egyes célterületek fejlesztési jövőképét, megoldási javaslatok és a stratégia céljainak kitűzését. A SWOT két szempont szerint különül el, egyrészt tartalmaz egy összesített SWOT-ot, mely komplex módon mutatja be a térség erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és

veszélyeit, másrészt tematikus SWOT-ok kerültek kidolgozásra, melyek kapcsolódnak a már körvonalazódó fejlesztési irányokhoz.

Erősségek	Gyengeségek
1. A térség természeti adottságai kedveznek a falusi, a szabadidős és vízi turizmusnak, (Gemenc, Szekszárdi borvidék, Sárközi tájegység) 2. Borok-Vizek-Kúriák Zöldút,mint hálózatos együttműködés alapjainak megléte 3. A térség adottságai kiváló mezőgazdasági feltételeket teremtenek 4. Helyi termékekkel kapcsolatos kezdeményezések már indultak (Sió Termékház), a termelők részbeni csatlakozási folyamata megindult 5. Gazdag helyi történelem és hagyományok, rendezvények 6. Nagyobb város is a helyi akciócsoport területén belül található 7. A térségben elindult, tervezett hagyományerősítő kezdeményezések, rendezvények, civil összefogás, erős civil szervezetek, működő civil élet 8. Gasztronómiai sajátosságok (halászlé, mangalica kolbász, kecskesajt, homoktövis, bor, stb.) 9. Élő népi hagyományok és nemzetiségi kultúrák, kisebbségek népi hagyományai, szokásai és kapcsolatai	1. A térség természeti adottságainak kiaknázására nem elegendő turisztikai infrastruktúra, helyi tudásszint, elszigetelt kezdeményezések 2. A helyi termékekkel kapcsolatos kezdeményezések elszigeteltek, az összefogás nem jellemző a termelők bizalmatlansága miatt, vagy a jogszabályi előírások miatt, kevés az állandó mennyiséggel és minőséggel piacon jelen lévő termelő 3. A fenntartható, környezetbarát gazdálkodással kapcsolatos tapasztalatok hiánya 4. Együttműködés készség hiánya a lehetséges partnerek között 5. Tőkehiány jellemzi alapvetően a vállalkozások többségét (tartalék nem képződik, működtetésre megy el a bevétel) 6. Beszűkült jövedelemszerzési lehetőségek 7. Forráshiány a tervezett fejlesztések megvalósítására, saját tartalék nincs, támogatási rendszer évek óta nem működik 8. Gyenge finanszírozási háttér a banki feltételrendszer előírásai miatt 9. Nagymértékű a felvásárlói monopóliumból fakadó általános termelői kiszolgáltatottság, 10. Mg termékfeldolgozásra való felkészületlenség 11. Alacsony a jól értékesíthető, munkaigényes mezőgazdasági termények aránya
Lehetőségek	Fenyegetések
1. Támogatott vidékfejlesztési és területfejlesztési beruházások, támogatási rendszer megindulása 2. A térségben elindult, tervezett hagyományerősítő kezdeményezések, rendezvények, civil összefogásra	1. Növekvő érdektelenség és passzivitás a lakosság részéről 2. Tőke-és szakemberhiányos vállalkozások számának növekedése 3. A szegénység, hátrányos helyzet újratermelődésének

alapozott fejlesztési elképzelések 3. Növekvő igény meglévő kapacitások egymáshoz kapcsolt bemutatására 4. Növekvő belső piaci igények a helyi előállítású élelmiszerekre 5. Növekvő igény a népszerűsödő ökoturizmus különböző vállfajaira, természetközeli aktív időtöltésre 6. Növekvő igény alternatív energiaforrások feltérképezésére és azok kiaknázására	megállítására rendelkezésre álló eszközök nem bizonyulnak hatékonynak,, így tovább nőnek a társadalmi különbségek 4. Erősödik a város és a külföld fiatalokat és szakembereket elszívó hatása 5. A biodiverzitás csökkenése 6. Mezőgazdaságban intenzív növénytermesztés, ennek káros természeti hatásai, a gazdák nem érdekeltek a monokultúrás szántóföldi növénytermesztés részbeni kiváltásában kisebb hozamú, alternatív növénytermesztésben 7. Növekvő a társadalmi közöny a térség és a települések problémái iránt

4.5 Fejlesztési szükségletek azonosítása

A térség helyzetének elemzése valamint a SWOT analízis kapcsán az alábbi fejlesztési területek kerültek beazonosításra:

1.) Kistelepülések közösségi funkciói E5,7,9 –L2
Az önkormányzatoknál, illetve civil szervezeteknél megtalálható az a humán erő és akarat, amely a közösség szempontjából jelentős hajtóerőként hat. A civil szervezetek önfeláldozó tevékenységeinek köszönhetően a kisebb beruházások, támogatások is arányaiban óriási eredményeket hozhatnak. A sport, kultúra, hagyományőrzés, egészséges életmód terjesztése területén ezen szervezetek jellemzően aktívak. Eszközbeszerzéseik, programjaik, képzéseik és rendezvényeik által jelentős társadalom-formáló hatással bírnak. Ezen tevékenységek támogatása jelentősen hozzájárul a helyiek életminőségének javításához.

2.) Kistelepülési vállalkozásainak támogatása: Gy5,7-F2,4
A helyi vállalkozók, kisvállalkozások fejlesztési lehetőségei korlátosak, elsősorban tőkeellátottság hiánya miatt. A pályázati lehetőségek többsége (pl. a GINOP is) elsősorban a termelő vállalkozásoknak nyújt különböző lehetőségeket. Az induló vállalkozások és helyi szolgáltatók kis keresztmetszetben helyezkednek el. A mikrovállalkozások indításának és fejlesztésének ösztönzése, kisléptékű beruházásokkal, együttműködések ösztönzésével és a hálózatosodás segítésével lenne indokolt. Megfelelő támogatási intenzitás és összeg mellett elvárható kismértékű munkahelyteremtés is. Rendkívül fontosak azok a kistelepülési vállalkozások, amelyek önfoglalkoztatóak, tevékenységükkel helyi igényeket látnak el, és lehetőségeikhez mérten helyi foglalkoztatást is megvalósítanak. Vállalkozási méretük oly kicsi, hogy kereskedelmi banki finanszírozásba nem vonhatóak be, nagyobb OP általi támogatottságba nem vonhatóak be (GINOP).

Az elvándorlás részbeni megállítása érdekében nagyon fontos lépés a kistelepülési vállalkozások működési feltételeinek javítása vissza nem térítendő támogatás, „tőkeinjekció” által.

3.) Falusi turizmus és a mezőgazdasági adottságok lehetőségeinek kiaknázása:E1,2,4,5,8-Gy1,4

A térség turisztikai attrakciókban gazdag , természeti és épített örökség látnivalóiban egyaránt (Gemenci erdő, Sió, Duna mint folyóvizek, Szálkai-tó, Sárköz mint kulturális tájegység, tengelici kúriák sokasága, Szekszárdi Borvidék), azonban kevés a minőségi szálláshely, az állandó és minőségi helyi termék előállító / feldolgozó, a turisztikai szolgáltatást nyújtó vállalkozás (lovarda, horgászturizmus). Egyértelműen hiányzik ezen szolgáltatók együttműködése, programjaik, adottságaik összehangolása, egyedi jellegzetes megjelenés kialakítása.

A térség mezőgazdaságára alapvetően a klasszikus szántóföldi növénytermesztés jellemző, ugyanakkor jelentős területet ölel fel a Szekszárd-Tolnai Borvidék területe, és az ország egyik leghíresebb borvidékévé nőtte ki magát a térség. A borászatok fejlesztéseinek támogatása a VP egyéb kiírásaiban lehetséges, de a stratégia alkotásakor nem hagyható ki a borturizmus, mint potenciális kínálati tényező. A térségben működő kisebb borászatok is felismerték annak jelentőségét, hogy a szőlőfeldolgozás mellett egyéb szolgáltatásokat is nyújtsanak, kóstoló programokat szervezzenek, vendéglátásra és szálláshely-szolgáltatásra is berendezkedjenek.

4.) Hálózatos együttműködések lehetőségeinek támogatása:E1,2,5,6,8,9-Gy4, V1,7

A Borok-Vizek-Kúriák Zöldút, mint helyi vidékfejlesztési modell lehetőséget ad arra, hogy a térség természeti látnivalóit, épített örökségét, turisztikai szolgáltatóit (szálláshely, borászat, lovarda, helyi termelő stb) felfűzze a zöldút-hálózatra, lehetőséget nyújtson a partnertelepülések bemutatkozására, rendezvényeik, programjain összehangolására, egymás megismerésére, valamint indukáljon jelenleg még nem működő szolgáltatásokat (kerékpár, kajak-kenu kölcsönző, stb), új vállalkozások indítására ösztönözzön, bővítve ezzel a térségi kínálatot. A HACS tervezi a „Borok-Vizek-Kúriák Zöldút minősített szolgáltatója” cím bevezetését, amely a hagyományoktól eltérően nem pontokba fogalmazott minősítési rendszer, hanem több látogató empirikus tapasztalata alapján történő minősítés.

5.) Megújuló energiahasználatra irányuló szemléletformálás, áttérés: Gy3-L6

Megújuló energiák hasznosításával, és egyéb technológiák alkalmazásával csökkenthető a fosszilis energiahordozók felhasználása, és egyben költségcsökkenés is elérhető. Ezek által pedig csökken a kiszolgáltatottság és a környezetszennyezés is. A fejlesztések során egyértelműen javasolt a megújuló energiahasznosítás valamilyen formájának beépítése, ahogy ez a VP egyéb intézkedéseiben is megjelenik. A HACS feladatának érzi a témában a szemléletformálást, amely részben a zöldút eszméjének kiterjesztése, „együtt élni a természettel összhangban” mottó jegyében. Másrészt a HACS tervezi térségek közötti projekt keretében, hogy egyértelműen alternatív, de egyben hagyományos népi alapokon nyugvó építészeti eljárással (szalmaház, vályogház, dombház) létrehozzon olyan oktatóbázist, ahol bemutatásra kerül az energetikailag- és gazdaságilag önellátásra törekvő egység, így esővíz-gyűjtő, alternatív szennyvízkezelő, áramot termelő napelem-rendszerrel működő építmény, kiegészítve permakulturás kerttel, különböző energetikai mérési lehetőségekkel, tanfolyamokkal, oktatási projektekkel (gazdálkodási, kertészeti témákban) társadalmilag hátrányos célcsoportokban.

6.) Szociális Farm típusú gondolkodás:E3,8-V3,7
Fogyatékkal élők és hátrányos társadalmi csoportok számára nyújt lehetőséget arra a program, hogy közösségben ismerkedjen az adott egyén a munka világával, saját képességeivel, értéket teremtő és azt értékesíthető formában.

5. Horizontális célok

5.1 Esélyegyenlőség

A HACS területén nem található olyan település, mely a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet, illetve a 105/2015. (IV.23) értelmében kedvezményezett járás és/vagy település besorolás alá tartozna, így tehát a térségben nem beszélhetünk olyan közösségek helyzetéről, akiket fokozottan veszélyeztet a társadalmi kirekesztettség és az újratermelődő szegénység problémája.

Alapvető célunk a horizontális célok megvalósításának előmozdításán keresztül a hátrányos helyzetű (elsősorban alacsony iskolai végzettségű, munkanélküliség, elszegényedés által fenyegetett, alacsony érdekérvényesítő képességgel rendelkező) társadalmi csoportok integrációjának elősegítése, a helyi közösségekben élők életminőségének javítása, a civil társadalom megerősítése és a helyi társadalmi aktivitás növelése, valamint fenntartható fejlődés igényének kifejezésre juttatása. Ezzel a konstruktív szemlélettel kívánunk hozzájárulni a szegregáció és a szelekció megállításához, valamint a kohézió erősítéséhez.
A fenti célmeghatározásból egyértelművé válik, hogy új módszerek, jó gyakorlatok bevezetésével, terjesztésével és alkalmazásával a helyi közösség fejlődését kívánjuk támogatni. Ezen belül is a szociális ellátórendszer fejlesztését, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítását, a helyi közösségek és a civil társadalom fejlesztését, a természettel összhangban élő és egészségtudatos magatartás ösztönzését, a kultúra és a helyi termékek és szolgáltatások fejlesztését a hagyományok megőrzésével, oktatási, képzési programok megvalósításával, ösztönözve a készség-és képességfejlesztést, valamint az élethosszigtartó tanulást.
Kiemelt projektként megemlítve a Szociális Farm-típusú esélyegyenlőségi programot, amelyet térségek közötti projektként kívánunk megvalósítani. A program fogyatékkal élők számára és hátrányos társadalmi csoportok részére nyújt lehetőséget arra, hogy közösségben ismerkedjen az adott egyén a munka világával, saját képességeivel, értéket teremtő és azt értékesíthető formában.
A munkaerő-piaci részvétel növelése a humán erőforrás minőségének javításával Fontos hangsúlyozni, hogy a foglalkoztatás növekedését pusztán a munkakínálat nagyságának és minőségének javítása még nem teremti meg, az aktivitás növelésén túl az is szükséges, hogy a gazdaságfejlesztési programok a munkahelyteremtést, a munkaerő iránti kereslet növekedését segítve hozzájáruljanak a kínálati oldalon megjelenő potenciál kihasználásához.
A horizontális szempontok érvényesítése munkánkban azt jelenti hogy a HFS prioritásainak, intézkedéseinek tervezése, megvalósítása, értékelése és nyomon követése folyamán figyelembe kell venni az esélyegyenlőség szempontjait, és biztosítani kell azok tényleges érvényesülését. Az esélyegyenlőség érvényesítése jelen tervezési szinten a társadalmi, gazdasági és területi kohézió erősítését szolgálja

5.2 Környezeti fenntarthatóság

Fontos szempont térségünkben a környezeti fenntarthatóság. Az elmúlt években szemléletformáló kampányokkal, ökofalvak működésének jó példáival igyekeztünk felhívni a figyelmet a téma fontosságára. A már többször említett Borok-Vizek-Kúriák Zöldút kialakítása és fejlesztése is a szelíd turizmus azon vállfaját igyekszik népszerűsíteni, amely a táj –és természeti értékek megőrzése mellett növeli a térség látogatottságát.

Környezeti fenntarthatósági elvek:

- a fejlesztés a lehető legkisebb ökológiai nyommal járjon

- a fejlesztéshez felhasznált anyagok, igénybe vett szolgáltatások a térségen belülről – 60 km-en belül – valósuljon meg

- növekedjen a megújuló energiahasználat a térségben mint intézményi, mint egyéni szinteken

- rendelkezzen a térség lakossága a megfelelő információkkal a klímaváltozás-és klímavédelem területén

A környezeti fenntarthatóság szempontjából két célt (irányt) tűztünk ki: egyfelől a megvalósuló beruházásoknak mind inkább figyelembe kell vennie a környezetvédelem célkitűzéseit, és ezzel összhangban a hangsúlyt a megújuló energiák hasznosítására kell irányítanunk, a VP egyéb kiírásaihoz hasonlóan. A másik célkitűzés a szemléletformálás, oktatás, az ismeretterjesztés a témában, hiszen a környezet- és tájvédelem, a klímaváltozás nem csak globális probléma.

Minden helyben, „kicsi”-ben, egyéni szinten kezdődik, így a nagyobb változások is helyben indulnak. A helyi szereplőknek fel kell ismerniük a problémákat, azok megelőzésének, kezelésének módjait. Erre lehetőségeket adhatnak a különböző programok, akciók, rendezvények, képzések, tanulmányutak, kiadványok és online felületek, de mindezek koncentrálására jó lehetőség a tervezett megújuló energia-hasznosításon alapuló oktatóközpont létrehozása is.

6. A HFS integrált és innovatív elemeinek bemutatása

Innovatív megközelítésként nem elsősorban a piacon éppen aktuálisan legkorszerűbb technológiák alkalmazását értjük – bár része annak is, hiszen működési háttér fejlesztésénél a korszerűbb eszközpark beszerzése a hatékonyság fokmérője -, hanem olyan módszerek alkalmazását, amely ösztönzi ágazatközi szereplők bevonását, többszereplős fejlesztések megvalósulását.

A Borok-Vizek-Kúriák Zöldút, mint vidékfejlesztési stratégia esetünkben teljes egészében megfelel ezen kívánalmaknak, újszerű együttműködésre készteti a zöldúthoz csatlakozott szereplőket mindhárom szektorból.

Innovatív eljárásnak értékeljük, hogy az Energiaklub,mint országos szervezet és az Energia-és Környezet Alapítvány bevonásával tervezünk megújuló energiahasznosítás bemutatására alapozott mintaprojektet megvalósítani TKE projekt keretében. A mintaprojekt alkalmas lenne energiahatékony

alternatív építkezés, energiahasznosítás (napelem, esővízgyűjtés), környezettudatos működés (pl alternatív szennyvízkezelés), és természetközeli gazdálkodás (permakultúrás kert) bemutatására.

Ezen felül az Energiaklub bevonásával megvalósíthatóak klímaadaptált turisztikai célú fejlesztések, szemléletformáló kampányok, oktatás-nevelési célú tematikus foglalkozások.

A Szimbiózis Alapítvány elsőként az országba „kitaposta" az utat a Szociális farm-típusú működés mezsgyéjén, tapasztalatait kézikönyvbe foglalta. Bemutatja, hogyan lehet hátrányos helyzetű és fogyatékkal élő személyek bevonása az értékteremtő munkába, hogyan lehet a tevékenységet piacra vinni, megoldani az értékesítést, hogyan alkalmazhatók fenti személyek munkavállalói körben. Ezt a típusú gondolkodást kívánjuk adaptálni helyi viszonyokra és bevezetni a térségben a mintaprojektet, szintén TKE projekt keretében.

7. A stratégia beavatkozási logikája

7.1 A stratégia jövőképe

A stratégia jövőképe a 2007-2013-as időszakra megfogalmazott jövőképpel azonos, nem változott:

„Hagyományaira, értékeire büszke, felelős gondolkodással megújulni és gyarapodni képes, nyitott közösség megteremtése a térségben"

7.2 A stratégia célhierarchiája

Jövőkép
Hagyományaira, értékeire büszke, felelős gondolkodással megújulni és gyarapodni képes, nyitott közösség megteremtése a térségben

	Átfogó cél(ok)
1.	Helyi potenciálokra helyezett gazdaságfejlesztés
2.	Együttműködési hálók fejlesztése
3	Közösségépítés

Ssz.	Specifikus célok	Eredménymutatók megnevezése	Célértékek
1.	Vonzerők és látványosságok fejlesztése a felfedezhető térségért	A támogatott projektek által létrehozott új munkahelyek száma Térségi nagyrendezvények által bevont lakosok száma	5 5000
2.	Helyi gazdasági erőforrások hatékonyságának növelése	A támogatott projektek által létrehozott új munkahelyek száma	5

3.	Térségi és települési együttműködési háló fejlesztése	Együttműködésbe bevont partnerek száma	10
4.	Települési közösségi életterek kialakítása, esélyegyenlőség kiterjesztése oktatási, szociális, kulturális közösségi szolgáltatások helyben való hozzáférésével	Mobilizált civil szervezetek által érintett lakosok száma Képzésbe bevontak száma	1000 20
5.			
6.			

	Intézkedések (beavatkozási területek)	Melyik specifikus cél(ok)hoz járul hozzá[1]					
		1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	A vidéki turizmus erősödését szolgáló minőségi szálláshelyek és kapcsolódó szolgáltatások kialakítása és fejlesztése	X	X				
2.	Borok-Vizek Kúriák Zöldút kínálati elemeit bővítő, az együttműködést segítő szolgáltatások fejlesztése	X	X				
3.	A térséget bemutató - kulturális, természeti értékeit népszerűsítő, helyi termékekre vagy hagyományokra épülő-rendezvények	X					
4.	A térségben működő vállalkozások fejlesztéseinek támogatása, új vállalkozások létrehozásának támogatása		X				
5.	A térségi- és helyi identitástudatot erősítő, közösségfejlesztő, együttműködési programok szervezése			X			
6.	Közösségfejlesztő civil szervezetek működési hátterének fejlesztése				X		
7	Ismeretterjesztő programok, táborok, iskolarendszeren kívüli oktatás				X		

A választott célok szöveges indoklása:

A HACS térségének alapvető szerkezete

- a) a mezőgazdasági tevékenység, mezőgazdasági termékfeldolgozás, helyi termék előállítás,

- b) falusi/vidéki turizmus

- c) kistelepülési vállalkozás

- d) kistelepülési civil-és közösségi élet

fejlesztésére ad lehetőséget, valamint ezek valamilyen szintű kombinációjára.

Az a) pont esetén a HACS Leader intézkedései nem nyújtanak forrást, mert az erre irányuló fejlesztések a VP más intézkedéseiből támogathatóak.

A b) pont esetén a térség komplex fejlesztési elképzelése valósulhat meg azzal, hogy egyes elképzelések, mint szálláshely-kialakítása, turisztikai szolgáltatás kiépítése (vízi-, horgász-, lovas-, borkóstolós stb), a térségi nagyrendezvények összekapcsolása felfűzhető a már megkezdett zöldút-

hálózat kínálati elemei mellé. Az egyedi, elszigetelt fejlesztések helyett az együttműködő, egymásra építő fejlesztések kerülnek ösztönzésre, amelyek a zöldút aktív életét is hivatottak szolgálni.

Erre forrást a HACS Leader intézkedései nyújtanak.

A c) pont esetén a már működő, vagy újonnan induló kereskedelmi, szolgáltató vállalkozások fejlesztései jelentenek a térségnek foglalkoztatottságot a megyeközpont munkaerő-felszívó hatása mellett, valamint a közszférában dolgozók foglalkoztatása mellett. A vidéki jelentős számú mezőgazdasági vállalkozás, őstermelő, szőlész-borász vállalkozás mellett a kisebb vállalkozás a GINOP támogatási rendszerében méretük és tevékenységük alapján kis eséllyel jogosultak részt venni, viszont a helyi GDP-hez és foglalkoztatottsághoz való hozzájárulások számottevő, így a HACS Leader forrásai számukra nyújtanak forráslehetőséget.

A d) pont esetén elmondható, hogy a vidéki kistelepülések életének mozgatórugói a helyi civil közösségek, akik akár hagyományőrzés területén generációkon átívelő kapcsolatokat ápolnak, akár nagycsaládos, ifjúsági, nyugdíjas közösségek, amelyek szintén széles rétegét érintik a helyi lakosságnak több családot érintve tevékenységükkel, akár sport-vagy egészségre nevelő célzatú tevékenység mentén kapcsolódnak. Jellemző, hogy ezek a közösségük rendszeresen végzett tevékenysége hozzájárul a vidéki élet sokszínűségéhez, életben maradásához, a közösséghez való kapcsolódás élménye pedig jövőalkotó gondolatokat gerjeszthet a helyi fiatalok számára.

8. Cselekvési terv

8.1 Az intézkedések leírása

1. intézkedés

1. **Az intézkedés megnevezése**: A vidéki turizmus erősödését szolgáló minőségi szálláshelyek és kapcsolódó szolgáltatások kialakítása és fejlesztése
2. **Specifikus cél**: Vonzerők és látványosságok fejlesztése a felfedezhető térségért
3. **Indoklás, alátámasztás**: A térség turisztikai adottságai kihasználatlanok, olyan vonzerők mentén helyezkedik el a HACS, mint a Gemenci-erdő, Szekszárd-tolnai Borvidék, Sárköz, folyóvizeink a Duna és a Sió, tavaink közül jelentősebb a Szálkai-tó. Ennek ellenére a minőségi szálláshely és egyéb turisztikai szolgáltatás száma elenyésző, vagy elszigetelten önmagában működik, tőkeerő hiányában vegetál. Célunk ezen kínálati elemek bővítése, komplexitásuk növelése, az elszigeteltség helyett együttműködési hálóvá fejlesztésük. A térségben számos turisztikai vonzerő és látványosság található, amely alkalmassá teszi a területet a turisztikai fejlesztésekre. A térség vonzerőihez és látványosságaihoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésével, illetve kialakításával kell az érintett településeket turisztikailag vonzóbbá tenni, ezáltal gazdaságilag felértékelni. Emellett a meglévő adottságok fejlesztésével, új látványosságok kialakításával tovább növelhető a térség turisztikai vonzereje.
4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása**:
   Támogatható terület a turizmus valamely szegmensén működő vagy induló tevékenység, amely szálláshely kialakításához, működtetéséhez kapcsolódik, öko-, vízi-, horgász-, borturisztikai kínálatot növeli, falusi vendégasztal szolgáltatás keretében a helyi termékek

fogyasztását népszerűsíti. Támogatható meglévő ingatlanok felújítása, átalakítása, a működéshez/működtetéshez szükséges eszközök, berendezések beszerzése, a tevékenységhez szorosan kapcsolódó marketing tevékenységek támogatása (az összköltség max. 20 %-a).
A falusi turizmus és kapcsolódó szolgáltatások kialakítása egyéb operatív program keretében nem támogatható.

5. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás**:

A GINOP- 1.3.4-15 "Turisztikai szervezetek (TDM) fejlesztése pályázati kiírás, csak 10.000 vendégéjszaka fölötti térségekre vonatkozik.
GINOP- 7.1.2-15 "Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése" kiírás kiemelt projekteket támogat, előzetes kormány döntés alapján.
GINOP- 7.1.7-16 "Kulturális tematikus hálózatok fejlesztése" több megye (min 3) határán átívelő fejlesztés támogatható, országos és/vagy nemzetközi jelentőségű fejlesztések.
TOP- 1.2.1 "Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés" a városi térségekre fókuszál, kivéve a lovas turizmust, mely lehetőséget a tervezési területen kiegészítő jelleggel kívánunk igénybe venni.
Amennyiben a települési önkormányzat turisztikai fejlesztése TOP forrásból támogatható, Leader pályázat benyújtására nem jogosult.
VP 6.2.1 és VP 6.4.1 jogcímben támogatásra jogosult őstermelő, kistermelő, induló mikrovállalkozás jelen intézkedés során támogatásban nem részesülhet.

6. **A jogosultak köre:**
A HACS területén székhellyel és/vagy telephellyel rendelkező, működő vagy induló mikrovállalkozás, non-profit szervezet, önkormányzat, természetes személy, őstermelő, kistermelő.

7. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek**:

Jogosultsági feltételek:

Szálláshely létesítés esetén: egyéb szálláshely kategória (239/2009. (X. 20.) Korm. rendelet alapján) létrehozása támogatható, alapfeltétel: min. 2 szoba /min 4 ágy létrehozása.

Szálláshely-szolgáltatás nélkül is támogatható turisztikai szolgáltatás kialakítása.

Kötelezettségek:

a. csatlakozik a Borok-Vizek-Kúriák Zöldút hálózathoz, tevékenységéről fényképes- és írásos anyagot szolgáltat, vállalja zöldutas megkeresés esetén adott programban való részvételt

b. a Sárköz-Dunavölgye-Siómente Egyesület területén előállított min. 3 különböző helyi termék típus bemutatását vállalja a fejlesztés helyén egységes arculat szerinti tékában (katalógus, zsebkalauz, különböző termékek)

c. vállalja, hogy a záró kifizetési kérelem benyújtásáig minősített BVK szolgáltatójává válik (A Sárköz-Dunavölgye-Siómente Egyesület által kialakított minősítési rendszer szerint)

d. vállalja a tevékenység bejelentését a települési önkormányzat felé

Kiválasztási kritériumok:

- szolgáltatás komplexitása
- a program együttműködés keretében kerül-e megvalósításra
- a min. 3 különböző helyi termék típuson felül bemutatott termék típusok
- munkahelyet létesít vagy megtart
- a tervezett szolgáltatás működtetése (meglévő vagy tervezett), részben vagy egészben megújuló energiára alapozott szolgáltatással valósul meg
- környezetbarát szempontok alapján történő / tervezett működés
- a település turisztikai attrakcióinak körét növeli

8. **Tervezett forrás**:
   a. Az intézkedésre allokált forrás nagysága: 150.000.000.- Ft
   b. a támogatás aránya (GF intézkedés): max. 50 %,
   c. a projektméret korlát: támogatás maximális összege 15.000.000.- Ft
   d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

9. **A megvalósítás tervezett időintervalluma**: 2016. II. félév-2019.II. félév
10. **Kimeneti indikátorok**:
    a. A támogatott projektek száma (db)10
    b. A támogatott kedvezményezettek száma (db):

vállalkozás	7
őstermelő, kistermelő	1
önkormányzat	2

2. intézkedés

1. **Az intézkedés megnevezése**: Borok-Vizek Kúriák Zöldút kínálati elemeit bővítő, az együttműködést segítő szolgáltatások fejlesztése
2. **Specifikus cél**: Vonzerők és látványosságok fejlesztése a felfedezhető térségért
3. **Indoklás, alátámasztás**: A térség turisztikai adottságai kihasználatlanok, olyan vonzerők mentén helyezkedik el a HACS, mint a Gemenci-erdő, Szekszárd-tolnai Borvidék, Sárköz, folyóvizeink a Duna és a Sió, tavaink közül jelentősebb a Szálkai-tó. A zöldút, mint vidékfejlesztési modell lehetővé teszi a térség természeti látnivalóinak, épített örökségének, hagyományainak, helyi termékeinek bemutathatóságát, a hálózatra felfűzött szolgáltatások (szálláshely, borászat, lovarda, horgászturizmus, helyi termékek) megjelenése mellett kiszolgáló tevékenységek ösztönzését segíti elő.
   A BVK zöldút jelenleg 14 települést fűz fel az együttműködési hálózatra.
4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása**:
   Támogatható a jelenleg meglévő zöldút-hálózathoz szervesen kapcsolódó településeken a zöldút-szellemiségében megvalósuló fejlesztés, valamint újonnan csatlakozó települések részére a zöldút arculatához igazodó táblarendszer, pihenőhelyek kihelyezése, térképek készítése.
   Támogatható meglévő ingatlanok felújítása, a működéshez / működtetéshez szükséges eszközök, berendezések beszerzése, a tevékenységhez szorosan kapcsolódó marketing

tevékenységek támogatása (az összköltség max. 20 % mértékig), rendezvény esetén kizárólag zöldút-bejáráshoz kapcsolódó programok, rendezvények szervezése.
(Pl: kerékpárok, kajak-kenuk beszerzése, tárolók kialakítása, kapcsolódó kölcsönzési-biztonsági rendszer kialakítása , zöldút karbantartását segítő eszközök beszerzése)

5. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás**:

A GINOP- 1.3.4-15 "Turisztikai szervezetek (TDM) fejlesztése pályázati kiírás, csak 10.000 vendégéjszaka fölötti térségekre vonatkozik.
GINOP- 7.1.2-15 "Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése" kiírás kiemelt projekteket támogat, előzetes kormány döntés alapján.
GINOP- 7.1.7-16 "Kulturális tematikus hálózatok fejlesztése" több megye (min 3) határán átívelő fejlesztés támogatható, országos és/vagy nemzetközi jelentőségű fejlesztések.
TOP- 1.2.1 "Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés" a városi térségekre fókuszál, kivéve a lovas turizmust, mely lehetőséget a tervezési területen kiegészítő jelleggel kívánunk igénybe venni.
VP 6.2.1 és VP 6.4.1 jogcímben támogatásra jogosult őstermelő, kistermelő, induló mikrovállalkozás jelen intézkedés során támogatásban nem részesülhet

6. **A jogosultak köre:**
A HACS területén székhellyel és/vagy telephellyel rendelkező, működő vagy induló mikrovállalkozás, őstermelő, non-profit szervezet, települési önkormányzat.

7. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek**:

Kötelezettségek:

- csatlakozik a Borok-Vizek-Kúriák Zöldút hálózathoz, tevékenységéről fényképes-és írásos anyagot szolgáltat , vállalja zöldutas megkeresés esetén adott programban való részvételt
- saját programjairól rendszeres tájékoztatást ad, tevékenységét-rendezvényeit összehangolja a zöldút többi szereplőjével az együttműködést szolgálva
- BVK szóróanyagait kihelyezi, saját weboldalán megjeleníti BVK web-linket

Kiválasztási kritériumok:

- a fejlesztés komplexitása
- gyermek- és családbarát program
- több települést érintő program
- együttműködésbe bevont Borok-Vizek-Kúriák Zöldúthoz kapcsolódó szolgáltatók száma
- a fejlesztés helyi örökség bemutatására irányul

Tervezett forrás:

a. Az intézkedésre allokált forrás nagysága: 50.000.000.- Ft
b. a támogatás aránya: GF (jövedelemtermelő projekt esetén) max 50 %, egyéb esetben 75 %
c. a projektméret korlát:
   Támogatás maximális összege
   - Komplex fejlesztés esetén (ingatlan, eszközbeszerzés, marketing esetén) max 5.000.000.- Ft
   - Kizárólag a zöldút-vonalán szervezett bejárás, túra vagy a zöldutat népszerűsítő program szervezése esetén max. 1.000.000.- Ft

d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás; átalány típusú elszámolás

8. **A megvalósítás tervezett időintervalluma**: 2016. II. félév-2019.II. félév
9. **Kimeneti indikátorok**:
   a. A támogatott projektek száma (db)14
   b. A támogatott kedvezményezettek száma (db):

vállalkozás	8
önkormányzat	2
non-profit szervezet	3
őstermelő	1

3. intézkedés

1. Az intézkedés megnevezése: A térséget bemutató - kulturális, természeti értékeit népszerűsítő, helyi termékekre vagy hagyományokra épülő- rendezvények

2. Specifikus cél: Vonzerők és látványosságok fejlesztése a felfedezhető térségért

3. Indoklás, alátámasztás:

A térségben számos turisztikai vonzerő és látványosság (Sárköz, Gemenc, Borvidék, Duna-Sió és egyéb vizek) található, amely alkalmassá teszi a területet a turisztikai fejlesztésekre, és a látogatottság növelésre, ezáltal a kapcsolódó idegenforgalmi szolgáltatások fejlesztésére. A térség vonzerőihez és látványosságaihoz kapcsolódó, a térséget bemutató - kulturális, gasztronómiai, természeti vagy épített értékeit népszerűsítő, helyi termékekre vagy hagyományokra épülő- rendezvények megtartása a térség látogatottságát és a minőségi kínálat ösztönzését növeli.

4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

Támogatható: a térség turisztikai lehetőségeit és a települések kulturális, természeti értékeit népszerűsítő **rendezvények**, helyi termékekre vagy hagyományokra épülő **rendezvények**, összművészeti fesztiválok **szervezése és lebonyolítása**, valamint marketing tevékenység.

Támogatható tevékenység:: rendezvényszervezés és lebonyolítás költségei: fellépői ill. előadói (tisztelet)díjak, hangosítás, eszközök bérleti díjai (színpad, sörpad-garnitúra), vendéglátás, marketing (meghívók, plakátok, hirdetések, kísérő programok díjai)

5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az ágazati operatív programokban, valamint hazai támogatási rendszerekben nem található helyi adottságokra, hagyományokra alapuló rendezvények támogatása, így az intézkedés lehatárolása nem szükséges.
Az intézkedés a helyi termékek előállításán alapuló piacképes gazdaság kialakításának és a helyi identitás fejlesztésén alapuló térségi népességmegtartó törekvések kiegészítésére szolgál.

6. A jogosultak köre:

A HACS területén székhellyel és/vagy telephellyel rendelkező, működő non-profit szervezet, települési önkormányzat.

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Jogosultsági feltételek:

A rendezvény az alábbi kritériumok közül legalább kettőnek feleljen meg:

- a) több napos rendezvény;
- b) legalább három művészeti ágban képviseltetik magukat a rendezvényen fellépők; (színház, zene, tánc, képzőművészet stb)
- c) legalább 5 éve rendszeresen megrendezésre kerülő rendezvény;
- d) helyi termékre vagy hagyományra épülő rendezvény legyen.

Falunap, szüreti nap nem támogatható (Falunap: közös identitástudat kialakulására irányuló népi szokásokon alapuló, kizárólag a helyi települési lakosság igényeire épülő 1 napos rendezvény.)

Kötelezettségek:

- törekszik a TÉRSÉG bemutatására, amelyet programtervében tényszerűen kifejt
- min. 3 különböző kísérő program: gyerekprogram, kiállítás, gasztronómiai bemutató, sportprogram, egészségügyi program szervezése
- a támogatás igénylője biztosítja a helyszínen minimum 5 helyi termelő (helyi termék termelő, előállító és/vagy feldolgozó) megjelenését
- vállalja az esemény térségen kívüli meghirdetését (pl. külföldi testvértelepülés, megye, régió, esetleg országos szakmai fórum)

Kiválasztási kritériumok:

- a kísérő programok száma az előírt min. 3-nál több
- a helyszínen megjelenő helyi termelők száma az előírt min. 5 termelőnél több
- média megjelenések száma

8. Tervezett forrás:

a. Az intézkedésre allokált forrás nagysága: 36.000.000.- Ft
b. a támogatás aránya: 75 %
c. a projektméret korlát:
Támogatás maximális összege
- 3 vagy 4 feltétel teljesítése esetén max 4.000.000.- Ft
- 1 napos rendezvény és min 2 feltételnek való megfelelés esetén : max 2.000.000.- Ft

d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2016. II. félév-2019.II. félév

10. Kimeneti indikátorok:

e. A támogatott projektek száma (db) 40
f. A támogatott kedvezményezettek száma (db):
önkormányzat 10
non-profit szervezet 30

4. intézkedés

1. **Az intézkedés megnevezése**: A térségben működő vállalkozások fejlesztéseinek támogatása, új vállalkozások létrehozásának támogatása
2. **Specifikus cél**: Helyi gazdasági erőforrások hatékonyságának növelése
3. **Indoklás, alátámasztás**:

   A térségben jelentős számú mikro és kisvállalkozás folytat gazdasági tevékenységet. A gazdaság ezen ágában számos szakterület megtalálható az érintett településeken, mind az ipari, mind a szolgáltató szektor területén (pl. asztalosipari vállalkozás, autószereléssel foglalkozó vállalkozás).. A vállalkozások jövedelemtermelő és foglalkoztatási szerepének erősítésével csökkenthető a szociális és gazdasági hátrányokat eredményező inaktivitás és munkanélküliség. Javul a térség jövedelemtermelő képessége, nő a foglalkoztatás. Erősödik a térségi gazdasági pozíciója, javulnak a vállalkozások működési feltételei. A térségi mikrovállalkozások kismértékű támogatása, az ágazati operatív programokból nem lehetséges, így szükséges számukra a könnyen hozzáférhető támogatások biztosítása.

4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása**:
   A mezőgazdasági, erdőgazdálkodási, kisléptékű élelmiszerfeldolgozó és turisztikai tevékenységen kívüli termelői, gyártói, kereskedelmi és szolgáltató vállalkozói környezet fejlesztése, mikrovállalkozások tevékenységi hátterének fejlesztése, eszközbeszerzés, kisértékű eszköz beszerzése és marketing tevékenység támogatása.
   Támogatható tevékenység: meglévő ingatlanok felújítása, korszerűsítése, a tevékenységhez szükséges gépek, berendezések, eszközök, kisértékű eszközök berendezések, szoftverek beszerzése, a tevékenységhez szorosan kapcsolódó marketing tevékenységek támogatása (az összköltség max. 20 %).

5. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás**:

A VP 6.2.1 és VP. 6.4.1 intézkedésekben a mezőgazdasági profilú vállalkozások, nem mezőgazdasági tevékenységének támogatása és diverzifikálása lehetséges. Jelen kiírás a szolgáltató ágazatokban és árutermelő ágazatokban működő, nem mezőgazdasági tevékenységet végző gazdasági, és társadalmi vállalkozások számára vehető igénybe.
A GINOP 1.2.2 intézkedés esetén kötelező elem az eszközbeszerzés, jelen kiírásban nem.
Továbbá nem feltétel, hogy a vállalkozás éves átlagos statisztikai állományi létszáma a támogatási kérelmek benyújtását megelőző legutolsó lezárt, teljes üzleti évben, minimum 1 fő legyen.
GINOP 1.2.1 intézkedéstől eltérően, a maximális támogatási összeg 8.000.000 Ft.
Amennyiben a pályázó TOP 1.1.3-15 helyi gazdaságfejlesztés jogcímben helyi piacok létesítésére jogosult pályázni, Leader pályázat benyújtására nem jogosult.

6. **A jogosultak köre:**
   A HACS területén székhellyel és/vagy telephellyel rendelkező, működő mikrovállalkozás, adószámmal rendelkező magánszemély (kivéve ha tevékenysége ingatlan-bérbeadáshoz kapcsolódik)

7. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek**:
   Jogosultsági feltételek:

   Nem támogatható a már működő mikrovállalkozás fejlesztése, amely vállalkozás árbevételének legalább 50%-a mezőgazdasági tevékenységből származik.
   KIZÁRÓ OK: nem támogatható, akinek tevékenysége vagy a fejlesztés tárgya alapján VP-ben vagy GINOP-ban jogosult pályázni.

   Kiválasztási kritériumok:
   - üzleti terv minősége, komplexitása

8. **Tervezett forrás**:
   a. Az intézkedésre allokált forrás nagysága: 96.000.000.- Ft
   b. a támogatás aránya: (GF)max. 50 %,
   c. a projektméret korlát: támogatás maximális összege 8.000.000.- Ft
   d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

9. **A megvalósítás tervezett időintervalluma**: 2016. II. félév-2019.II. félév
10. **Kimeneti indikátorok**:
    a. A támogatott projektek száma (db) 12
    b. A támogatott kedvezményezettek száma (db):
       vállalkozás 11
       természetes személy 1

5. intézkedés

1. **Az intézkedés megnevezése**: A térségi- és helyi identitástudatot erősítő, közösségfejlesztő, együttműködési programok szervezése

2. **Specifikus cél**: Térségi és települési együttműködési háló fejlesztése
3. **Indoklás, alátámasztás**:

   Egy település életében meghatározó szereppel bírnak a civil szervezetek. Számos olyan feladatot látnak el, mellyel fejlesztik a helyi identitástudatot, hozzájárulnak az élhető település kialakulásához, széles társadalmi és gazdasági réteget ölelnek fel (hagyományőrző tevékenység, ifjúsági egyesület, nyugdíjas egyesület, sport-, horgász egyesület, település értékeit védő egyesület stb), rálátásuk és ráhatásuk a település szereplőire jelentős.
   A térség természeti és gazdasági adottságai többnyire elszigetelten működnek, az intézkedés célja, hogy meglévő látványosságra vagy gazdasági tevékenységre épülő kínálati elemek összekötve erősítse a térségi együttműködési szándékot.

4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása**:
   Támogatható olyan térségi együttműködési projektek, rendezvények szervezése amelyek egyrészt a helyi közösség egymásra találását, másrészt a települések közötti együttműködést, illetve az önkormányzatok, civil szervezetek és vállalkozások együttműködését ösztönzik, elősegítik a településen belül, ill. a települési civil szervezetek közötti együttműködéseket.
   Támogatható: Kulturális, gasztronómiai, ifjúsági, szemléletformáló, a civil szervezet tevékenységéhez kapcsolódó szakmai témájú rendezvények, programok támogatása, a programhoz kapcsolódó marketing tevékenység.
   (Pl: Sárközi települések kulturális együttműködése, Nyitott pincék rendezvénysorozat, Medinai „Kis-Művészetek Völgye” rendezvénysorozat stb)
   Támogatható tevékenység: rendezvény-, programszervezés és lebonyolítás: előadói tiszteletdíjak, hangosítás, eszközök bérleti díjai (színpad, sörpad-garnitúra), vendéglátás, marketing (meghívók, plakátok, hirdetések), kísérő programok díjai, alapanyagköltség

5. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás**:

   Kulturális együttműködési projekteket az ágazati operatív programok egyike sem támogat.
   GINOP- 7.1.2-15 "Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése" kiírás kiemelt projekteket támogat, előzetes kormány döntés alapján.
   GINOP- 7.1.7-16 "Kulturális tematikus hálózatok fejlesztése" több megye (min 3) határán átívelő fejlesztés támogatható, országos és/vagy nemzetközi jelentőségű fejlesztések.
   TOP- 1.2.1 "Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés" a városi térségekre fókuszál, kivéve a lovas turizmust, mely lehetőséget a tervezési területen kiegészítő jelleggel kívánunk igénybe venni.

6. **A jogosultak köre:**
   A HACS területén székhellyel és/vagy telephellyel rendelkező, működő non-profit szervezet, önkormányzat.
7. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek**:

   Jogosultsági feltételek:

   a. min. 5 **együttműködésben és a megvalósításban aktív** partner

   b. Min. 3 település érintésével min. 5 együttműködő partner közreműködésével valósul meg a projekt, minden helyszínen kötelezően megvalósuló programelemmel

c. az együttműködő felek a program sokszínűségét hivatottak alátámasztani ; pl többféle szolgáltató együttműködése, vagy résztvevőnként különböző szerepek vállalása

d. a SDSE lehet együttműködő partner a projektben, amennyiben nem partner, akkor is kötelező a programokra meghívni, az eseményekről tájékoztatást küldeni

e. A programtervezetben vázolni szükséges a program sikerét alátámasztó valós együttműködéseket, a partnerek szerepét.

f. minimum 3 napos program támogatható, mely napok lehetnek időben elkülönülten, vagy egymást követőek is.

g. A támogatás maximális összege 1.500.000 Ft/nap, de a maximálisan elnyerhető támogatási összeg minden esetben 5.000.000 Ft.

Kiválasztási kritériumok:

- az együttműködő aktív partnerek száma az előírt min. 5 partnernél több
- a projekt megvalósulásában érintett települések száma az előírt min. 3-nál több
- szférák közötti együttműködés (min. 2 szféra együttműködése, min. 3 szféra együttműködése)
- média megjelenések száma

8. **Tervezett forrás**:
   a. Az intézkedésre allokált forrás nagysága: 25.000.000.- Ft
   b. a támogatás aránya: 75 %
   c. a projektméret korlát: támogatás maximális összege 5.000.000.- Ft
   d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás, átalány típusú elszámolás

9. **A megvalósítás tervezett időintervalluma**: 2016. II. félév-2019.II. félév
10. **Kimeneti indikátorok**:
    a. A támogatott projektek száma (db)5
    b. A támogatott kedvezményezettek száma (db):
       non-profit szervezet 3
       önkormányzat 2

6. intézkedés

1. **Az intézkedés megnevezése**: Közösségfejlesztő civil szervezetek működési hátterének fejlesztése
2. **Specifikus cél**: Települési közösségi életterek kialakítása, esélyegyenlőség kiterjesztése oktatási, szociális, kulturális közösségi szolgáltatások helyben való hozzáférésével
3. **Indoklás, alátámasztás**:

Egy település életében meghatározó szereppel bírnak a civil szervezetek. Számos olyan feladatot látnak el, mellyel fejlesztik a helyi identitástudatot, hozzájárulnak az élhető település kialakulásához, széles társadalmi és gazdasági réteget ölelnek fel (hagyományőrző tevékenység, ifjúsági egyesület, nyugdíjas egyesület, sport-, horgász egyesület, település értékeit védő egyesület stb), rálátásuk és ráhatásuk a település szereplőire jelentős.
Az intézkedés elősegíti a lakosság igényeihez igazodó szabadidős terek létrehozását; civil és a non-formális helyi közösségekben tevékenykedő szervezetek családbarát, különböző generációk felkarolását, kortárskapcsolatok kialakulását, erősödését, klubhelyiségeinek kialakítását, civil szervezetek tevékenységükhöz kapcsolódó eszközbeszerzését, kisértékű eszköz, kereskedelmi forgalomban nem kapható egyedi értékű eszköz, valamint tradicionális eszköz* beszerzését.

4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása**:
Támogatható: civil szervezetek tevékenységükhöz kapcsolódó eszközbeszerzése, kisértékű eszköz, kereskedelmi forgalomban nem kapható egyedi értékű eszköz, valamint tradicionális eszköz* beszerzése.
   - fogalom: *tradicionális eszköz: az a hagyományos, újonnan kereskedelmi forgalomban nem kapható gép, eszköz, tárgy, amely a hagyományos népi kultúra, szellemi és tárgyi örökség ápolásának, bemutatásának céljából korhű formai jellegeket hordozóan és funkcionalitással készült)

5. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás**:

Az ágazati operatív programokban, valamint hazai támogatási rendszerekben nem található képzési, oktatási, táboroztatási programok megvalósítására irányulóan civil szervezetek támogatása, így az intézkedés lehatárolása nem szükséges.

6. **A jogosultak köre:**
A HACS területén lévő települések valamelyikén a pályázati felhívás megjelenése előtt min. 3 hónappal bejegyzett, működő civil szervezet (kivéve: polgárőr egyesület, horgászegyesület, vadásztársaság).
Amennyiben a pályázó TAO-ra jogosult, ill. ha IKSZT támogatásban részesült, Leader pályázat benyújtására nem jogosult.

7. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek**:
<u>Jogosultsági feltételek:</u>
   - szakmai programterv bemutatása,
   - működő szervezet esetén a pályázat benyújtását megelőző év szakmai beszámolójának benyújtása

<u>Kiválasztási kritériumok:</u>

   - szakmai program minősége, komplexitása

8. **Tervezett forrás**:
    a. Az intézkedésre allokált forrás nagysága: 42.000.000.- Ft
    b. a támogatás aránya: 75 %
    c. a projektméret korlát: támogatás maximális összege 3.000.000.- Ft
    d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

9. **A megvalósítás tervezett időintervalluma**: 2016. II. félév-2019.II. félév
10. **Kimeneti indikátorok**:
    a. A támogatott projektek száma (db) 14
    b. A támogatott kedvezményezettek száma (db):
        non-profit szervezet 14

7. intézkedés

1. **Az intézkedés megnevezése**: Ismeretterjesztő programok, táborok, iskolarendszeren kívüli oktatás
2. **Specifikus cél**: Települési közösségi életterek kialakítása, esélyegyenlőség kiterjesztése oktatási, szociális, kulturális közösségi szolgáltatások helyben való hozzáférésével
   Indoklás, alátámasztás: Egy település életében meghatározó szereppel bírnak a civil szervezetek. Számos olyan feladatot látnak el, mellyel fejlesztik a helyi identitástudatot, hozzájárulnak az élhető település kialakulásához, széles társadalmi és gazdasági réteget ölelnek fel (hagyományőrző tevékenység, ifjúsági egyesület, nyugdíjas egyesület, sport-, horgász egyesület, település értékeit védő egyesület stb), rálátásuk és ráhatásuk a település szereplőire jelentős.
   A térségben magas aránnyal vannak hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, (tartós munkanélküliek, 50 év felettiek, romák, nők, pályakezdők). Elhelyezkedési lehetőségeik csekélyek. A térségben nem működnek olyan nagyobb termelő egységek, amelyek tömeges foglalkoztatást jelentenének az alacsonyan képzett vagy tapasztalattal nem rendelkező munkaerő számára, számukra az önfoglalkoztatáshoz kapcsolódó korszerű ismeretek átadása elősegíti a társadalmi hasznosságot, az értéktermelő tevékenység végzést.
3. **A támogatható tevékenység területek meghatározása**:
   Támogatható: Olyan nem OKJ-s képzési programok megvalósítása, amelyek hozzájárulnak korszerű piaci ismeretek átadásával az önfoglalkoztatás, foglalkoztatás megvalósításához olyan tevékenységi körökben, amelyre az adott helyen és időben piaci kereslet mutatkozik, illetve igazodik a térség hagyományos népi kézműves szakmáihoz (teknővájó, kosárfonó, szövő, fafaragó stb)
   Készség-és képességfejlesztés gyerekeknek, kézműves nyári tábor
   Népi játszóház foglalkozások.
   Támogatható tevékenység**:** Képzési programhoz, készség-és képességfejlesztő programhoz, foglalkozásokhoz kapcsolódó előadói tiszteletdíj, foglalkozásvezetői díj, jegyzetanyag, alapanyag, étkezés biztosítása, résztvevők számára utazási költségtérítés, tábor esetén bentlakás biztosítása.

4. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás**:

Az ágazati operatív programokban, valamint hazai támogatási rendszerekben nem található képzési, oktatási, táboroztatási programok megvalósítására irányulóan civil szervezetek támogatása, így az intézkedés lehatárolása nem szükséges

.

5. **A jogosultak köre:**
   A HACS területén székhellyel és/vagy telephellyel rendelkező, a pályázati felhívás megjelenése előtt min. 3 hónappal bejegyzett, működő civil szervezet.

6. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek**:
   Kötelezettségek:
   - résztvevők száma min. 10 fő
   - tanfolyami végzettséget igazoló oklevél, dokumentum átadása
   - az előadó, oktató szakmai képesítését vagy szakmai jártasságot igazoló dokumentum
   - min. 3 alkalommal szükséges megrendezni a foglalkozást
   - 1 pályázó 1 alkalomra 1 kiíráson pályázhat
   - min. 5 napos tábor támogatási összege 10.000 Ft/résztvevő/nap, min. 3 alkalmas képzés, foglalkozás támogatási összege 10.000 Ft/résztvevő/nap erejéig támogatható, a teljes projekt támogathatósága összesen max. 1 millió Ft

   A támogatás összege :

- minimum 5 napos tábor esetén max 10.000 Ft/résztvevő/nap, összesen maximum 500.000 Ft.

- minimum 3 napos képzés, foglalkozás esetén max 10.000 Ft/résztvevő/nap , minimum 10 fő résztvevő, összesen maximum 1.000.000 Ft.

   Kiválasztási kritériumok:

   - szakmai programterv minősége, komplexitása
   - népi hagyományőrzés kapcsolódó program megjelenítése
   - környezettudatosság, szemléletformálás, megújuló energia ösztönzéshez kapcsolódó program megjelenítése

7. **Tervezett forrás**:
   a. Az intézkedésre allokált forrás nagysága: 10.000.000.- Ft
   b. a támogatás aránya: 75 %
   c. a projektméret korlát: támogatás maximális összege 1.000.000.- Ft
   d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

8. **A megvalósítás tervezett időintervalluma**: 2016. II. félév-2019.II. félév
9. **Kimeneti indikátorok**:
   a. A támogatott projektek száma (db)10
   b. A támogatott kedvezményezettek száma (db):
   c. non-profit szervezet 10

8.2 Együttműködések

Ebben a fejezetben a HACS által tervezett térségek közötti (hazai és nemzetközi) együttműködéseket vázolják az alábbi szerkezetben:

1. **Az együttműködések tervezett tématerületei:**
   „Megújuló energiahasznosítás és ökoépítészet”
2. **Specifikus cél**:. Önfenntartó, megújuló energiahasznosításra épülő mintaprojekt megvalósítása.
3. **Indoklás, alátámasztás:** Cél olyan mintaprojekt megvalósítása, amely helyi alapanyagra épülő építési módokra alapul (szalmaház, vályogház), közösségi megvalósításra ösztönöz, legkisebb energiaigényű a fenntartása a napenergia hasznosítás révén, alternatív szennyvízkezelő, esővízgyűjtő és permakulturás kert egészíti ki az önfenntartó egység működését. A mintaprojekt bemutatóközpont és oktatóhely egyúttal a jó gyakorlatok, ismeretek terjesztése céljából és a szemléletformálás példája. Bevonni tervezett partner az Energia és Környezet Alapítvány (Nyíregyháza), amely szervezet élenjáró a hazai szalmabálás építészet képviseletében szakmai oldalról (hatósági engedélyeztetés, típusterv, nyomásteszt), gyakorlatorinetált képzések bonyolítása oldaláról.

4. **Az együttműködések tervezett tématerületei:**
   Kulturális együttműködés-zene, tánc, gasztronómia, kézművesség
   Ebben a pontban az együttműködési projektek tématerületeit, fókuszait határozzák meg (pl helyi termékek és szolgáltatások értékesítésének segítése, vidéki fiatalok aktivizálása, ökológiai megoldások népszerűsítése).
5. **Specifikus cél**:. Kulturális együttműködés térségünk 5 települése között nemzetközi partnerkapcsolatok (horvát, szerb) bevonásával a zene, a tánc, a gasztronómia és a kézművesség népszerűsítése .
6. **Indoklás, alátámasztás:** A Medina község központtal megvalósuló eseménysorozat célja, hogy a szomszédos települések (Kölesd, Harc, Sióagárd, Kistormás) együttműködve a szomszédos Duna-Összeköt HACS 3 településével (Pálfa, Sárszentlőrinc, Kajdacs) és nemzetközi kapcsolatokkal kiegészítve létrehozzon egy „Kis-Művészetek Völgye” fesztivált, ugyanis a térség adottságai erre földrajzilag, néprajzilag és kulturális-gasztronómiai adottságokat tekintve is kiválóan alkalmasak. A 8 település korábbi TKE projektben megvalósította a Sió-Menti Sokadalom rendezvénysorozatot Mátyás király éve címmel. Ennek egy bővített, továbbgondolt rendezvénysorozata a „Kis-Művészetek Völgye”.

7. **Az együttműködések tervezett tématerületei:**
   „Zöldút-fejlesztés”
8. **Specifikus cél**:. Ökoturizmus, aktív turizmus fejlesztése, együttműködési háló fejlesztése.
9. **Indoklás, alátámasztás:** A térségünkben kialakított hálózatot továbbterjesztené szomszédos HACS-területekre, ahogy erre a 2013 TKE projekt kapcsán már volt példa. A Duna-Összeköt HACS települése, Gerjen már része a BVK Zöldútnak, de további nyitási lehetőség van jelen

Tengelic felől Paks irányába, Kölesd felől Kajdacs-Pálfa-Sárszentlőrinc irányába, ami szintén Duna Összeköt HACS terület. Szálka (Szálkai-tó, víziturizmus, szálláshelyek) irányából a Tolnai Hármas HACS területén fekvő Grábóc felé, valamint a déli részen Báta felől a Zengő-Duna HACS felé Dunaszekcső irányába.

8.3 A stratégia megvalósításának szervezeti és eljárási keretei

1. *A HACS és munkaszervezetének jogi formája, a megalakulás dátuma, fő tevékenységi körök.*

A HACS jogi formáját tekintve egyesület, megalakulásának dátuma 2008. augusztus , fő tevékenységi köre a vidékfejlesztés, ezen túlmenően, de ehhez kapcsolódva alapszabályba foglalva:

-kulturális tevékenység (pl. művészeti tevékenység, kulturális örökség megőrzése, népművészet, hagyományőrzés, kisebbségi, nemzetiségi kultúra ápolása),

- oktatási tevékenység (pl. ismeretterjesztés, támogatás),

- településfejlesztési tevékenység,

- nemzetközi tevékenység (pl. nemzetközi kulturális, baráti és cserekapcsolatok)

Az Egyesület által végzett egyéb tevékenységek:

- közösségfejlesztő, közösségépítő programok szervezése
- környezeti tudatosság elmélyítése érdekében programok, események és kampányok szervezése
- helyi erőforrásokat, helyi termékeket népszerűsítő programok, események szervezése, szolgáltatások fejlesztése és működtetése
- helyi erőforrások elérését, használatát elősegítő kiadványok szerkesztése, kiadása és terjesztése
- önkéntesség elterjedését és fejlődését segítő programok, szolgáltatások kialakítása és működtetése
- fiatalok közösségi kompetenciáját fejlesztő programok szervezése és szolgáltatások fejlesztése, működtetése
- kapcsolatok kiépítése a velünk közös értékeket valló közösségekkel, szervezetekkel
- a térség társadalmi és kulturális életében való aktív részvétel.

2. *A HACS összetétele (elnökség, tagság, munkacsoportok taglistája név/szervezet, a HACS-ban betöltött pozíció és a szakterület megnevezésével).*

A teljes tagság 76 fő (szervezet), a 1. számú melléklet szerint.

Az Elnökség 9 fős, az alábbiak szerint:

Név	Szervezet	HACS-ban betöltött pozíció	szakterület
Misóczki Anikó	Zombai Hagyományőrző Egyesület	elnök	terület - és vidékfejlesztés, szociológia, hagyományőrzés
Fülöp János	Őcsény Község Önkormányzata	alelnök	polgármester, adózás, adójog
Gáncs István	Tengelic Község Önkormányzata	elnökségi tag	polgármester
Vén Attila	Medina Község Önkormányzata	elnökségi tag	polgármester, hagyományőrzés, népzene
Wusching Gábor	Együtt Domboriért Egyesület	elnökségi tag	civil szektor, vízi turizmus, fesztiválszervezés
Fejes József	Bátaszéki Vállalkozók Ipartestülete	elnökségi tag	civil szektor, vállalkozói együttműködés, vendéglátás
Rács Róbert	egyéni vállalkozó	elnökségi tag	népi iparművész keramikus, helyi termék, hagyományőrzés, képzés
Berényi István	egyéni vállalkozó	elnökségi tag	helyi termék feldolgozás
Berlinger Csaba	Viniféra Sztár Kft ügyvezető	elnökségi tag	mg vállalkozó, szőlőtermesztő, szálláshelyszolgáltatás

3. *A HACS tervezett szervezeti felépítésének bemutatása (szerkezeti ábra segíti a megértést).*

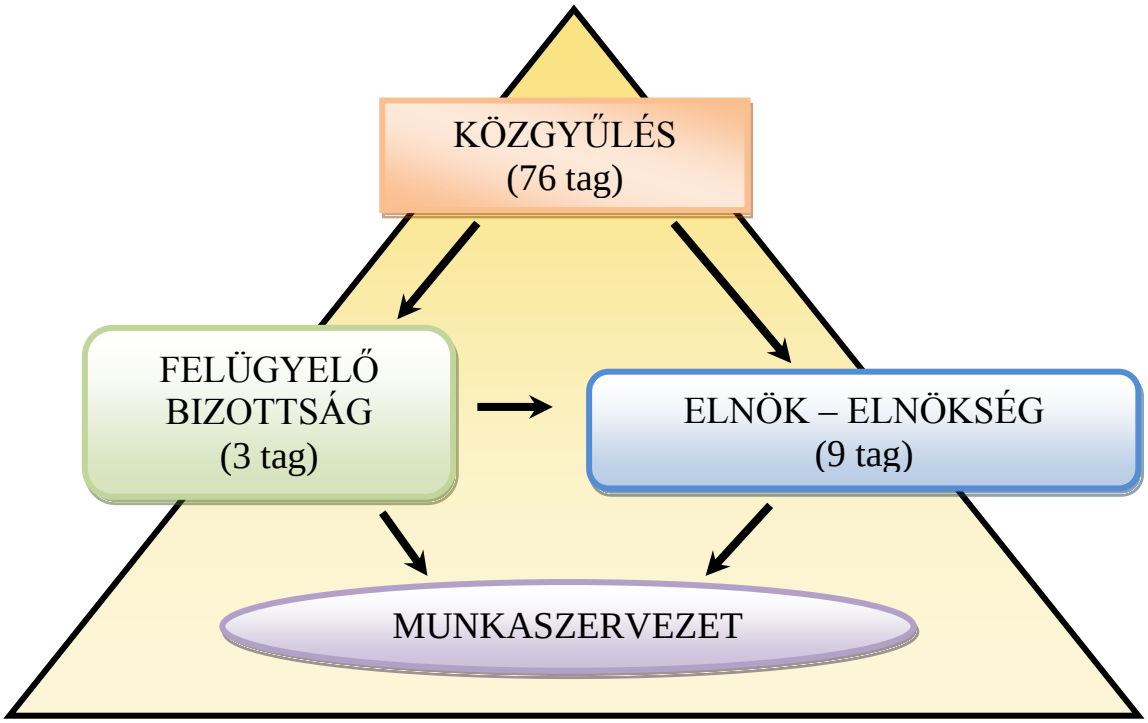

4. *Az egyes szervezeti egységek, funkciók szerepének és felelősségi körének bemutatása az útmutató 10. mellékletében felsorolt feladatokat figyelembe véve.*

A Közgyűlés:

A Közgyűlés az Egyesület legfőbb döntéshozó szerve, 76 tag alkotja.

Feladatai:

a) az alapszabály elfogadása, módosítása;
b) az SZMSZ elfogadása, módosítása;
c) tag és pártoló tag felvétele;
d) az Egyesület megszűnésének, szétválásának, vagy más egyesülettel egyesülésének kimondása;
e) a tagdíj mértékének megállapítása;
f) az éves költségvetés meghatározása és elfogadása;
g) a szervezet éves beszámolójának elfogadása
h) az Elnökség és Felügyelő Bizottság éves beszámoló elfogadása;
i) az Elnökség által a tagsági jogviszony kérdésében hozott határozat elleni fellebbezés elbírálása;
j) döntés minden olyan ügyben, amit a jogszabály, az alapszabály a Közgyűlés hatáskörébe utal, vagy amelyet – a jogszabály által delegált feladat ellátásához kapcsolódó ügyeket kivéve – az Elnökség a Közgyűlés elé terjeszt;
k) az Elnök, az Alelnök és az Elnökség, valamint a Felügyelő Bizottság megválasztása, visszahívása, díjazásának megállapítása;

l) az Egyesület által kidolgozott hosszú- és középtávú fejlesztési program és módosításainak elfogadása;
m) a vezető tisztségviselő feletti munkáltatói jogok gyakorlása, ha a vezető tisztségviselő az egyesülettel munkaviszonyban áll;
n) az olyan szerződés megkötésének jóváhagyása, amelyet az egyesület saját tagjával, vezető tisztségviselőjével, a felügyelőbizottság tagjával vagy ezek hozzátartozójával köt;
o) a jelenlegi és korábbi egyesületi tagok, a vezető tisztségviselők és a felügyelőbizottsági tagok vagy más egyesületi szervek tagjai elleni kártérítési igények érvényesítéséről való döntés;
p) a választott könyvvizsgáló megválasztása, visszahívása és díjazásának megállapítása; és
q) a végelszámoló kijelölése.

Az Elnök:

Az Elnök a közgyűlés által 5 év időtartamra választott vezető tisztségviselő, aki az Egyesületet önállóan képviseli.

Jogai és kötelezettségei:

a) szervezi az Elnökség és a Közgyűlés munkáját;
b) összehívja és vezeti az Elnökség üléseit, összehívja a Közgyűlést;
c) intézkedik és dönt a Közgyűlés, az Elnökség által hatáskörébe utalt ügyekben;
d) felügyeli az Egyesület gazdasági ügyeinek alakulását;
e) a szervezet éves beszámolója tervezetének elkészíttetése és jóváhagyás céljából a közgyűlés elé terjesztése;
f) a közgyűlés és az elnökség által meghozott határozatok, valamint a szervezet éves beszámolói, alapszabályban foglaltak szerinti nyilvánosságra hozatala;
g) tevékenységéről beszámol az Elnökség soron következő ülésén;
h) az Egyesület bankszámlája felett önállóan rendelkezik;
i) felvilágosítást, tájékoztatást ad az Egyesület tevékenységéről;
j) gondoskodik a közgyűlés és elnökség határozatainak végrehajtásáról;
k) munkáltatói jogokat gyakorol az egyesület munkaszervezet vezetője felett;
l) ellátja mindazokat a feladatokat, amivel az Elnökség, vagy a Közgyűlés megbízza.

Akadályoztatása esetén az Elnököt az Alelnök helyettesítheti, teljes hatáskörben. Az Alelnököt szintén a Közgyűlés választja 5 év időtartamra.

Az Elnökség:

Az Elnökség az Egyesület döntéshozó szerve, amely 9 tagból áll. Az Elnök és az Alelnök tagjai az Elnökségnek. Az Elnökség tagjainak a mandátuma 5 évre szól.

Feladatai és jogköre:

Az Elnökség hatáskörébe tartozik a Közgyűlés által hatáskörébe utalt feladatok ellátása, valamint a Közgyűlés összehívását nem igénylő egyéb döntési jogkörök:

a) képviselőt delegálhat egyéb szervezetekbe;
b) Munkaszervezet vezetéséért felelős Munkaszervezet vezető kiválasztása, felmentése, fegyelmi eljárás megindítása;
c) dönt két közgyűlés közötti időszak alatt az Egyesület ügyeiben, kivéve azokat a tárgyköröket, amelyeket az alapszabály, vagy jogszabály a Közgyűlés kizárólagos hatáskörébe vagy más személy, egység hatáskörébe utal;
d) az Egyesület jogszabály és az alapszabály szerinti szervei megalakításának és a tisztségviselők megválasztatásának előkészítése;
e) részvétel a közgyűlésen és válaszadás az Egyesülettel kapcsolatos kérdésekre;
f) javaslatot tesz a tag és pártoló tag felvételére;
g) elkészíti az éves beszámolót;
h) jóváhagyásra a Közgyűlés elé terjeszti a Szervezeti és Működési Szabályzatot (SZMSZ), javaslatot tesz annak módosítására.

A Felügyelő Bizottság (FEB):

Az Egyesület működésének és gazdálkodásának ellenőrzése céljából a közgyűlés által létrehozott, csak a Közgyűlésnek alárendelt testület. A Felügyelő Bizottság háromtagú, az Elnököt és a tagokat a Közgyűlés 5 évre választja. Felügyelő Bizottsági tagságot külső személy is betölthet.

Feladatai:

a) az egyesület pénz- és vagyonkezelésének vizsgálata;
b) a társadalmi szervezetek gazdálkodására vonatkozó jogszabályok és egyéb kötelező előírások betartásának ellenőrzése;
c) tagdíjak befizetésének ellenőrzése;
d) az éves mérleg felülvizsgálata;
e) a gazdálkodás célszerűségének, szabályszerűségének, az előirányzott bevételek és kiadások teljesítésének évenkénti vizsgálata;
f) a bizonylati fegyelem betartásának ellenőrzése;
g) az egyesületi vagyon megóvása érdekében szükséges intézkedések megtételének ellenőrzése;
h) A Felügyelő Bizottság tagjai az Egyesület könyveibe, irataiba bármikor betekinthetnek, ezekről másolatot készíthetnek, az Egyesület dolgozóitól felvilágosítást kérhetnek.

A Munkaszervezet:

A Munkaszervezet az Egyesület ügyviteli, adminisztratív szervezete, az Egyesület tevékenységét segítő iroda. Szervezeti felépítése, feladatai, létszáma az egyesület tevékenységeihez igazodóan változhat. A Munkaszervezet munkáját az iroda vezetőjeként a Munkaszervezet vezető irányítja.

A Munkaszervezet vezető feladatai:

a) gondoskodik a Munkaszervezet vezetéséről;
b) gyakorolja az egyéb munkáltatói jogokat a Munkaszervezet dolgozói vonatkozásában;
c) eljár és dönt a Közgyűlés és az Elnökség által hatáskörébe utalt ügyekben;
d) gondoskodik az Egyesület nyilvántartásainak vezetéséről;
e) gondoskodik az Egyesület Szervezeti és Működési Szabályzat (SZMSZ) elkészítéséről, javaslatot tesz annak módosítására.
f) az Elnök vagy az általános Alelnök akadályoztatása esetén a bankszámla felett a nem akadályoztatott tisztségviselővel együttesen rendelkezhet.

A HACS feladatai az útmutató 10.sz. mellékletében felsorolt feladatokat tekintve:

Az elnökség feladatai:

- a pályázatok kiválasztása során összhang biztosítása a közösségvezérelt helyi fejlesztési stratégiával, e műveleteknek az adott stratégiai és célkitűzések és célértékek eléréséhez való hozzájárulásuk révén,

- a pályázatok kiválasztása során a kiválasztási kritériumok összeállítása és súlyozása által összhang biztosítása a közösségvezérelt fejlesztési stratégiával, valamint a támogatás szükségességének (a pályázó ennek hiányában nem lenne képes megvalósítani a projektet) mérlegelése, pályázati felhívások vagy folyamatban lévő projektbenyújtási eljárás előkészítése és közzététele, beleértve a kiválasztási kritériumok meghatározását és súlyozását – megfelelő időtartam biztosításával,

- támogatási kérelmek befogadása és értékelése

A munkaszervezet feladatai:

- A helyi szereplők fejlesztési és végrehajtási kapacitásainak kiépítése, beleértve a projektirányítási képességeik fejlesztését is

- a hátrányos megkülönböztetéstől mentes és átlátható kiválasztási eljárás és objektív kritériumok kidolgozása a pályázatok kiválasztásához, amelyek elkerülik az összeférhetetlenséget, a holtteher vagy helyettesítő hatást, ugyanakkor biztosítják, hogy a kiválasztási döntések során a szavazatok legalább 50%-át állami vagy önkormányzati költségvetési gazdálkodó szervnek nem minősülő partnerek adják. Írásos kiválasztási eljárás nem folytatható

- pályázatok kiválasztása és a támogatás összegének rögzítése, továbbá a jóváhagyás előtt a javaslatok benyújtása a kifizető ügynökséghez a támogathatóság végső ellenőrzése céljából

- a közösségvezérelt HFS és a támogatott műveletek végrehajtásának monitoringja, és az adott stratégiához kapcsolódó egyedi értékelési tevékenységek – független szereplő általi – végrehajtása

5. *A pályázatok kiválasztásával és a HACS működésével kapcsolatos döntéshozatali folyamatok bemutatása a KSK rendelet 34. cikk (3) b) pontjának teljesítésével[2] (a folyamatábra segíti a megértést).*

Az Egyesület legfőbb döntéshozó szerve a Közgyűlés. A Közgyűlés hatáskörébe tartozik a HFS-sel kapcsolatban: a HFS megvitatása és elfogadása; a HFS módosítás indítványozása, megvitatása és elfogadása; a pályázati kiírások megvitatása és elfogadása; a pályázatok kiválasztása előtt a kiválasztási kritériumok megvitatása és elfogadása. A KSK rendelet 34. cikk (3) b) pontjának teljesülését a taglistánk alapján biztosítjuk a Közgyűlésben.
A Ptk. rendelkezései alapján a Közgyűlés hatáskörébe tartozik:

a) az alapszabály módosítása;
b) az éves költségvetés elfogadása;
c) az éves beszámoló - ezen belül az ügyvezető szervnek az egyesület vagyoni helyzetéről szóló jelentésének - elfogadása;
d) az olyan szerződés megkötésének jóváhagyása, amelyet az egyesület saját tagjával, vezető tisztségviselőjével, a felügyelőbizottság tagjával vagy ezek hozzátartozójával köt;
e) a felügyelőbizottság tagjainak megválasztása, visszahívásuk és díjazásuk megállapítása;

A Közgyűlés választja meg a Helyi Bíráló Bizottságot (továbbiakban HBB) a 8.3. fejezet 4. pontjában leírtak szerint.
A HBB tagságában mindhárom szektor 2 rendes és egy póttaggal képviselteti magát. A bizottság 6 tagú. Minden tag egy szavazattal rendelkezik. A póttagok bevonása összeférhetetlenség esetén szükséges. Minden a kérelmeket érintő döntésnél mindhárom szektor 2-2 tagja szavaz. A döntés meghozatala egyszerű többséggel történik.

6. *A helyi fejlesztési stratégia megvalósítását szolgáló humán erőforrás (képzettség, tapasztalat, készségek) bemutatása az elvégzendő feladatok tükrében.*

A munkaszervezet az Egyesület ügyviteli, adminisztratív szervezete, az Egyesület tevékenységét segítő iroda. A munkaszervezet munkáját a hivatal vezetőjeként a munkaszervezet vezető irányítja, akinek a kiválasztásáról az elnökség gondoskodik. A munkaszervezet dolgozói tevékenységüket munkaviszony keretében látják el. A munkaszervezet munkavállalói felett a munkáltatói jogkört a munkaszervezet vezető gyakorolja.

[2] KSK rendelet 34. cikk (3) b) pontja szerinti követelmény a „hátrányos megkülönböztetéstől mentes és átlátható kiválasztási eljárás és objektív kritériumok kidolgozása a műveletek kiválasztásához, amelyek elkerülik az összeférhetetlenséget, biztosítják, hogy a kiválasztási döntések során a szavazatok legalább 50 %-át állami hatóságnak nem minősülő partnerek adják”

A Helyi Fejlesztési Stratégia megvalósítását első sorban maga a munkaszervezet látja el. Összeállítja a kommunikációs és cselekvési tervet, szoros kapcsolatot tart fenn a tagsággal és az elnökséggel. Minden nyilvánossági feltételt megteremt, s törekszik a megfelelő, alapos kommunikáció - és információáramlás megteremtésében.

A munkaszervezet humán állománya:

Munkaszervezet vezető: Werner Krisztina, feladatát 2009. november 02. óta látja el.
Végzettség: közgazdász, szakmai gyakorlat 10 év, ebből vezetői gyakorlat 13 év.
Készségek: diplomáciai –és kommunikációs készség, döntéskészség, terhelhetőség, kreativitás, előremutató gondolkodás, szakmai tapasztalat a terület-és vidékfejlesztés terén
Fő feladatok: operatív szakmai feladatok végzése és irányítása, kapcsolattartás elnökséggel, finanszírozási kérdések megoldása, együttműködési projektek kezdeményezése és végrehajtása.

Projektmenedzser, vidékfejlesztési referens: Görbe Tünde, feladatát 2009. április 04. óta látja el.
Végzettség: környezetgazdálkodási agrármérnök, szakmai gyakorlat 7 év.
Készségek: megbízhatóság, precizitás, ügyfélorientált gondolkodás.
Fő feladatok: kapcsolattartás ügyfelekkel és könyvelővel, belső bizonylatkezelés, elszámolások készítése, tájékoztatás.

Projektmenedzser, vidékfejlesztési referens: Geisz Rita, feladatát 2013. december 11. óta látja el.
Végzettség: közgazdász turizmus-vendéglátás alapszak, szakmai gyakorlat 2 év.
Készségek: megbízhatóság, precizitás, ügyfélorientált gondolkodás
Fő feladatok: kapcsolattartás ügyfelekkel, ifjúsági projektek generálása, nemzetközi projektek kezelése

Projektmenedzser, vidékfejlesztési referens: Máté István Ákos, feladatát 2013. december 18. óta látja el.
Végzettség: gimn. érettségi, informatikai technikus, szakmai gyakorlat 2 év.
Készségek: megbízhatóság, precizitás, ügyfélorientált gondolkodás
Fő feladatok: kapcsolattartás ügyfelekkel, térségek közötti projektek kezelése, megújuló energia-projektek generálása

7. A működés fizikai feltételeinek bemutatása.

A működésit biztosító fizikai feltételek változtak a megalakulás óta. Az akkreditált irodát 2009-től 6 éven át fenntartotta a követelményeknek megfelelően az egyesület, majd 2015. novemberében a munkaszervezeti iroda új helyre költözött IH engedéllyel. Az iroda helyiségei 4 fő munkaállomás működését biztosítják, ezen felül az elszeparált munkaszervezet vezetői iroda is alkalmas kisebb megbeszélések, elnökségi ülések lebonyolítására, ügyfélfogadásra, de ezen felül még egy ügyfélfogadásra alkalmas tárgyaló van az épületben.
Az iroda minden infrastruktúrával ellátott, a napi munkához szükséges technikai feltételek adottak.

8. *A működésre tervezett költségvetés szöveges alátámasztása.*

A működés előzetes tájékoztatás szerint 2016. június 10-i költségekre vehető igénybe , és várhatóan 2016. III. negyedévtől jut hozzá a szervezet. A rendelkezésünkre álló 72 millió Ft működési költséget egyenlő arányban kívánjuk felhasználni, az eddigi gyakorlatnak megfelelően meglehetősen költségtakarékos üzemben.
A működés rendszeresen előforduló állandó költségei: 4 fő alkalmazott bére és járulékai, béren kívüli juttatásai, irodabérlet és kapcsolódó rezsi, kommunikációs költségek (internet, telefon), könyvelési díj, rendszergazda díja.
Alkalmanként előforduló költségek: fórumok, HBB/elnökségi/közgyűlés összejöveteleinek reprezentációs költségei, kitelepülések animációs költségei, könyvvizsgáló éves díja, szakmai szervezetekben tagdíj.
Az alapfeladatokon túli önként vállalt feladatokat az adott projekthez kapcsolódó költségek között kívánjuk érvényesíteni (TKE, NKE, KEHOP szemléletformáló kampány stb).

8.4. Kommunikációs terv

A kommunikációs tevékenység célcsoportja a teljes térség 3 szektorának minden képviselője, mindenki aki érintett a HACS tevékenységével kapcsolatban, azaz:

- helyi lakosság
- helyi civil szervezetek
- a települési aktív „gondolkodók”
- vállalkozások
- döntéshozók, településvezetők.

A HACS fő kommunikációs csatornája saját web-oldala (www.sdse.hu), a közösségi csatornán működtetett információs oldala, valamint az email-rendszerű tájékoztatás és kapcsolattartás.

Ezeken a fórumokon kerülnek meghirdetésre a különböző események, workshopok, tájékoztató fórumok, ülések.

Az egyesület irodája minden munkanapon nyitvatartással várja az ügyfeleket, a HACS tevékenységétől független egyéb fejlesztési elképzelésekkel is.

A kommunikáció elsődleges felelőse a munkaszervezet vezető, a kommunikáció költsége a normál működési költségek között szerepel, erre az egyesület külön nem számol keretet. A tevékenység a munkabér keretében, a webes-, email-es és közösségi oldalon történő információmegosztás az internetes elérhetőség miatt adott. A sajtómegjelenést az egyesület nem preferálja, bizonyos esetekben előfordul, de tapasztalat szerint nem hozza a várt eredményt. Ennek költsége max 100 ft/év.

8.5. Monitoring és értékelési terv

Ebben a fejezetben a HFS elvárt eredményeinek mérésére és a visszacsatolásra vonatkozó mechanizmusokat, a HACS szinten tervezett tevékenységeket fejtsék ki az alábbi kérdések mentén: .

1. Az egyes intézkedésekhez kapcsolódóan a HBB-hez beadandó projektadatlapon olyan adatokat kérünk be, amely a pályázó számára nem megterhelő módon évente mérhető lesz. Így bekérjük a számviteli beszámolóját (mérlegét, SZJA bevallását) gazdálkodási formától függően, valamint foglalkoztatotti adatait. Az éves monitoring jelentéssel egyidejűleg ezen adatokat a HACS is bekéri a támogatott projektek kapcsán, ezen felül intézkedés specifikusan: vendégéjszakák száma, megvalósított együttműködési projektek száma stb. Az adatbekérés tervezett időpontja minden év június 10. (mérlegzárás után)

A korábbi gyakorlatnak megfelelően a megvalósult projektek kapcsán minden esetben kérünk fotóval kiegészített szöveges dokumentumot, amelyből mérhető, hogy a tervezetthez képest hogyan valósult meg adott fejlesztés, egyáltalán megvalósult-e. Rendezvények esetén megfelelő a KK-hoz benyújtandó a rendezvényemlékeztető.

2. A monitoring adatok feldolgozása és ebből származó információk visszacsatolása minden évben megtörténik az értékelést követően, legkésőbb minden év szeptember 30-ig.

3. A HACS párhuzamosan a pályázók monitoringjával végzi saját tevékenységének elemzését is, és egyidejűleg minden év szeptember 30-ig a vezetőség elé terjeszti tapasztalatait a szükséges változtatások megtétele érdekében.

4. A felülvizsgálatok és értékelések eredményének kommunikálása és terjesztése az egyesület kommunikációs csatornáján , a weboldalon kerül közzétételre miután a legfőbb testületek (elnökség, közgyűlés) megtárgyalták és jóváhagyták a következtetések alapján levont lépéseket.

9. Indikatív pénzügyi terv

Figyelem: HACS működési és animációs forrásfelhasználásának ütemezését a végleges HFS benyújtásához szükséges kidolgozni.

A HFS fejlesztési forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

		Forrás: EMVA LEADER 19.2 alintézkedés						
Ssz.	**Az intézkedések megnevezése**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**Összesen**	**%**
1	A vidéki turizmus erősödését szolgáló minőségi szálláshelyek és kapcsolódó szolgáltatások kialakítása és fejlesztése	0	50	50	50	0	150	37
2	Borok-Vizek Kúriák Zöldút kínálati elemeit bővítő, az együttműködést segítő szolgáltatások fejlesztése	25	15	10	0	0	50	12
3	A térséget bemutató - kulturális, természeti értékeit népszerűsítő, helyi termékekre vagy hagyományokra épülő- rendezvények	0	18	0	18	0	36	9
4	A térségben működő vállalkozások fejlesztéseinek támogatása, új vállalkozások létrehozásának támogatása	26	30	30	10	0	96	23
5	A térségi- és helyi identitástudatot erősítő, közösségfejlesztő, együttműködési programok szervezése	5	5	5	5	5	25	6
6	Közösségfejlesztő civil szervezetek működési hátterének fejlesztése	10	10	10	10	2	42	10
7	Ismeretterjesztő programok, táborok, iskolarendszeren kívüli oktatás	0	5,7	0	5	0	10,7	3
	Összesen	66	133,7	105	98	7	409,7	100

A HACS működési és animációs forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

	Forrás: EMVA LEADER 19.4 alintézkedés					
	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**Összesen**
Működési költségek	10,0	20,0	20,0	20,0	0,7	70,7
Animációs költségek	0,2	0,4	0,4	0,4	0,2	1,6
Egyéb tervezett bevételek[3]	0	1	1	1	0,5	3,5
Összesen	10,2	21,4	21,4	21,4	1,4	75,8

[3] Pl. tagdíj, önkormányzati hozzájárulás stb.

Kiegészítő információk

Mellékletek

Ábrák, térképek stb.

1. sz. melléklet Sárköz-Dunavölgye-Siómente HACS területét bemutató térkép

A zöld színnel körülhatárolt térség (Szekszárd és Tolna városok kivételével) összefüggő területet alkotnak, a térség homogén, összetartozó egységet alkot.

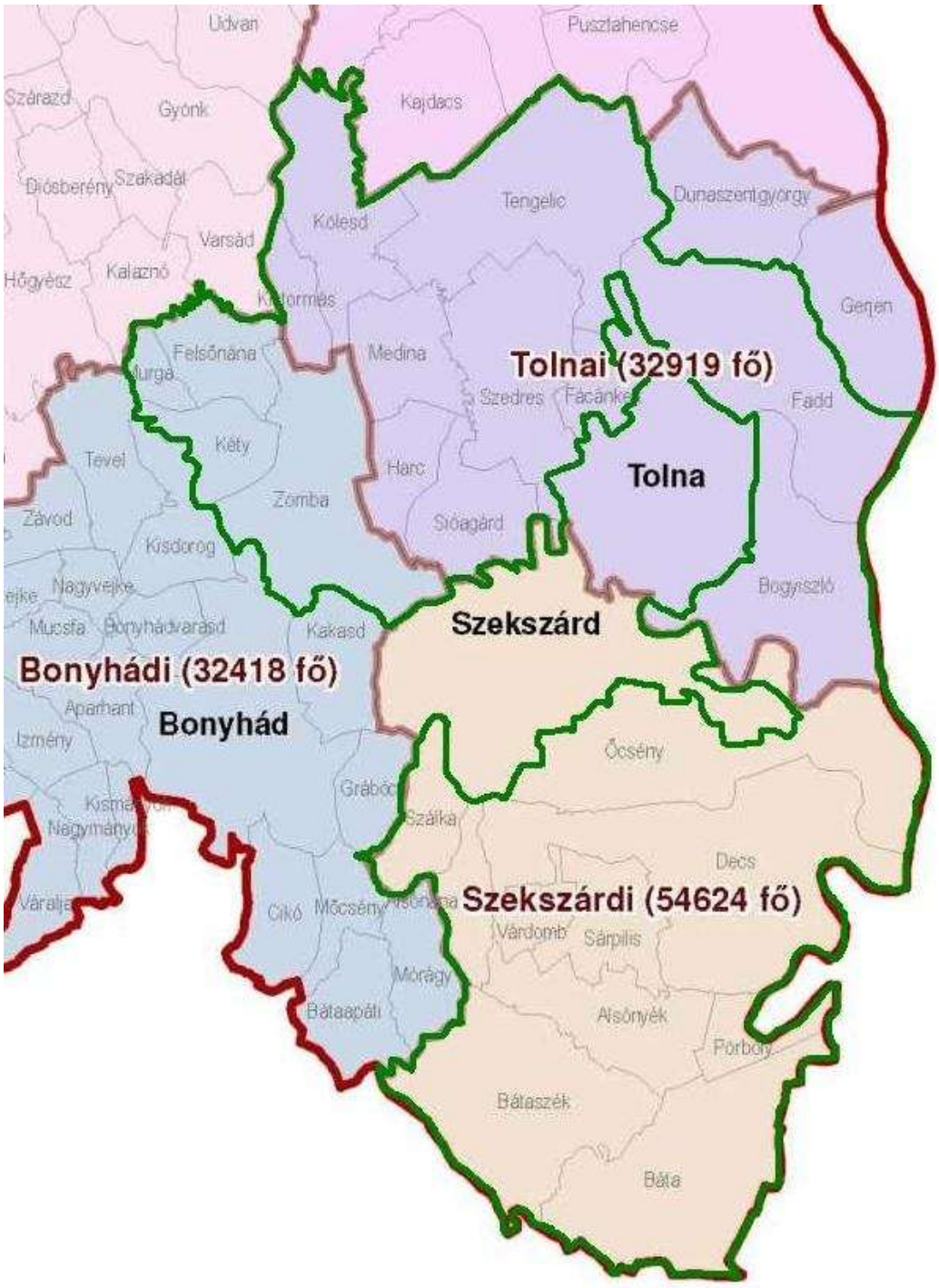

2. sz. melléklet

2007-2013. III. tengelyes pályázatok összesítése

2. sz. melléklet 2007-2013. III. tengelyes pályázatok összesítése								
HACS területén az egyes településekre jutó pályázatok szá								
Település neve	Falufejlesztés			Vidéki örökségmegőrzés			Turisztikai tevékenységek ösz	
	Benyújt kérelmek száma	Támogatott kérelmek száma	Köt-vállalás összege	Benyújt kérelmek száma	Támogatott kérelmek száma	Kötelezettségvállalás összege	Benyújt. kérelmek száma	Támogatott kérelmek száma
Alsónána	2	1	9 894 992	1	1	15 231 779	3	1
Alsónyék	2	2	25 905 262	2	1	20 000 001	1	1
Báta	1	1	16 849 697	4	1	20 000 001	7	
Bátaszék				1	1	4 933 823	1	
Bogyiszló	3	2	16 883 800	1	1	17 235 380	1	
Decs	6	2	22 114 622	2	1	16 477 866	5	1
Fácánkert	1	1	6 500 000	1	1	10 999 986	1	
Fadd	2	2	10 376 564	7	2	20 844 376	4	3
Felsőnána	2	2	6 773 053	2	1	6 058 756	2	1
Harc	4	2	15 981 429	2				
Kéty	2	2	14 625 074				1	
Kistormás	3	2	6 873 246					
Kölesd	1	1	5 571 647	1	1	19 620 394	1	
Medina	2	1	14 432 802					
Murga							1	1
Őcsény	1	1	6 323 063	3	3	39 840 128		
Pörböly								
Sárpilis	2	1	9 575 501	3	2	16 547 895		
Sióagárd	5	4	22 924 643	4	3	22 226 962		
Szálka	1			2	1	20 448 913	12	5
Szedres				2	2	29 586 331	2	1

Szekszárd							3	1
Tengelic	1	1	5 800 700					
Várdomb	3	2	8 042 809	2	2	25 665 257	1	1
Zomba	3	2	12 093 332	1	1	9 969 025	2	1
Összesen	**47**	**32**	**237 542 236**	**41**	**25**	**315 686 873**	**48**	**1**

3. sz. melléklet

2007-2013. IV. tengelyes pályázatok összesítése

Meghirdetett HPME-k/célterületek/intézkedések			
Tk1	HPME-k/célterületek/intézkedések nevei	Allokált forrás	Támogatott pályázatok száma
	Turisztikai információrendszer kialakítása	19492955	1
	Térségi termék - és szolgáltatásjegyzék kialakítása	8071767	0
	Települések hagyományait bemutató programok	13791961	6
	Kiadványok megjelentetése, népfőiskolai programsorozat és térségi estek szervezése	7436550	0
	Programok és térségi fórumok a környezettudatos gondolkodásmód kialakításához	8834081	0
	Térfigyelő kamerarendszerek kiépítése, meglévő bővítése	48713188	6
	Civil szervezetek közötti együttműködések támogatása	8203461	0
Összesen		114543963	13

Meghirdetett HPME-k/célterületek/intézkedések			
Tk2	HPME-k/célterületek/intézkedések nevei	Allokált forrás	Támogatott pályázatok száma
	"Zöldút" fejlesztése	15 000 000	4
	A térség megismerhetőségét szolgáló rendezvények támogatása	18 000 000	8
	"PORTÉKA"- Helyi termékek piacra jutásának támogatása	70 000 000	3
	"Vállalkozásfejlesztés az alapoktól"- helyi vállalkozások működését segítő feltételek kialakítása	70 000 000	7

	"Őrizzük a múltat a jövő nemzedéke számára"-helyi tárgyi örökség megőrzését szolgáló tevékenységek támogatása	18 000 000	10
	"A hagyományokban él a szellemünk tovább"- szellemi örökség megőrzését szolgáló tevékenységek támogatása támogatása	14 000 000	8
	"Mindenki számít"- Vállalkozások kisértékű eszközfejlesztése	20 000 000	21
	Térfigyelő kamerarendszer kiépítése, polgárőr egyesületek eszközbeszerzése	15 000 000	6
	"Az együttműködés közösségformáló ereje"- közösségfejlesztő programok szervezése	20 000 000	12
	"Kell egy hely"-civil szervezetek és helyi közösségek klubhelyiségeinek kialakítása, eszközbeszerzése	40 000 000	12
Összesen		300 000 000	91

Meghirdetett HPME-k/célterületek/intézkedések			
Tk3	HPME-k/célterületek/intézkedések nevei	Allokált forrás	Támogatott pályázatok száma
	Szálláshelyek és turisztikai szolgáltatások fejlesztése	-	7
	A térséget bemutató –kulturális, természeti értékeit népszerűsítő, helyi termékekre vagy hagyományokra épülő – rendezvények megvalósítása	-	3
	Vállalkozások komplex telephelyfejlesztése és az ahhoz kapcsolódó technológiai fejlesztések ösztönzése	-	26
	Helyi termékek előállításának és piacra jutásának támogatása, bemutatógazdaságok, helyi piacok létrehozásának támogatása	-	8

	Helyi tárgyi örökség megőrzését szolgáló tevékenységek támogatása (Bátaszék)	-	0
	Energiahatékonysági fejlesztések megújuló energia hasznosításával-vállalkozások	-	0
	Energia- és költségtakarékos rendszerek kialakítása megújuló energia felhasználásával – közösségi	-	0
	Egészséges életmód, ökotudatosság népszerűsítésére irányuló közösségfejlesztő programok, rendezvények szervezése	-	0
	Ifjúsági együttműködések, ifjúsági rendezvények, ifjúsági táborok támogatása, működésükhöz szükséges eszközbeszerzések támogatása	-	0
	Közösségi terek fejlesztése, helyi közösségek működéséhez kapcsolódó eszközök beszerzése, képzések lebonyolítása	-	0
Összesen		500 000 000	44